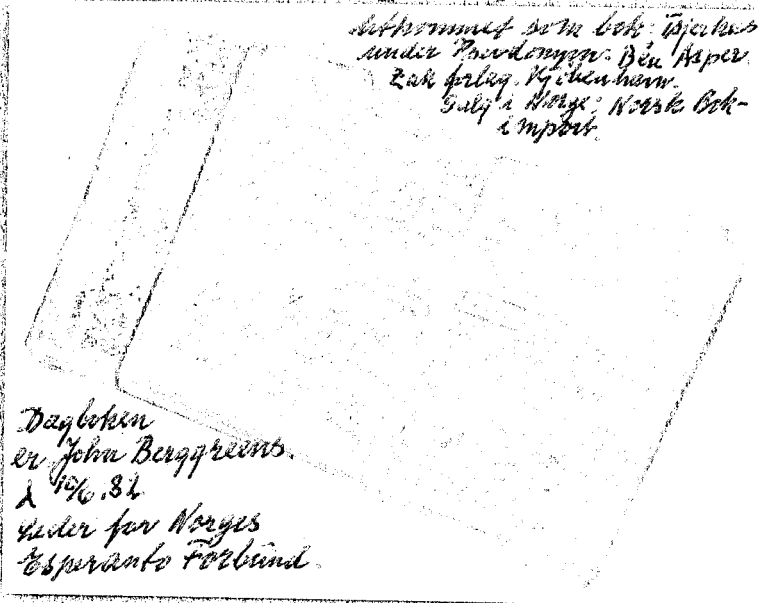

105101

Dagbøkene til nordmennene som holdt krigens blodigste plog

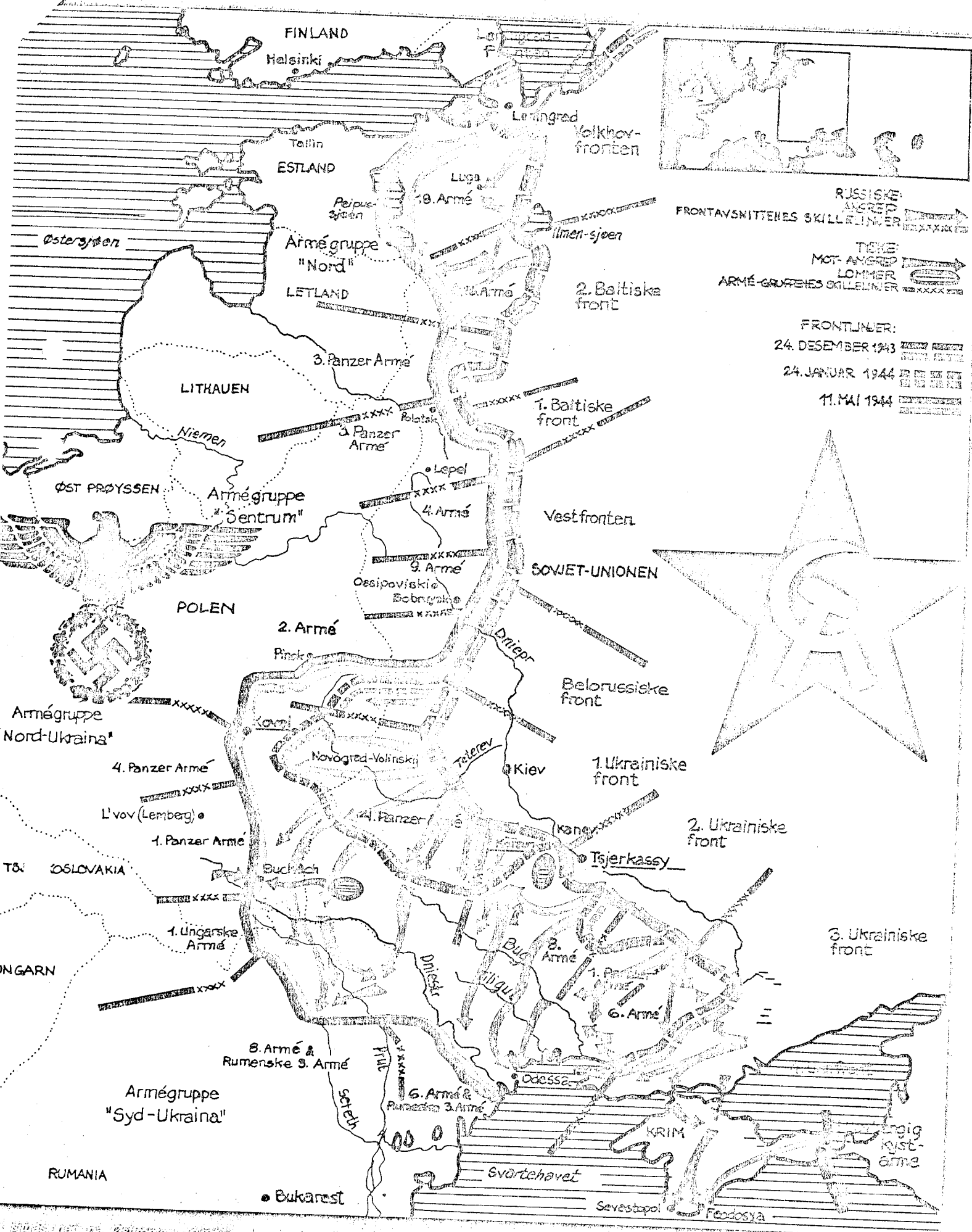

Jeg var sanitetskjører på Ostfronten da 60 000 tyskere ble massakrert!

Tyskernes marionettregjering i Norge hadde i 1941 opprettet en sanitetskjørerregiment på Ostfronten. Jeg var sanitetskjører i dette regimentet da tyskerne massakrerte 60 000 sovjetiske soldater i 1941. Jeg var sanitetskjører i dette regimentet da tyskerne massakrerte 60 000 sovjetiske soldater i 1941. Jeg var sanitetskjører i dette regimentet da tyskerne massakrerte 60 000 sovjetiske soldater i 1941.

Jeg var sanitetskjører i dette regimentet da tyskerne massakrerte 60 000 sovjetiske soldater i 1941. Jeg var sanitetskjører i dette regimentet da tyskerne massakrerte 60 000 sovjetiske soldater i 1941. Jeg var sanitetskjører i dette regimentet da tyskerne massakrerte 60 000 sovjetiske soldater i 1941.

Jeg var sanitetskjører i dette regimentet da tyskerne massakrerte 60 000 sovjetiske soldater i 1941. Jeg var sanitetskjører i dette regimentet da tyskerne massakrerte 60 000 sovjetiske soldater i 1941. Jeg var sanitetskjører i dette regimentet da tyskerne massakrerte 60 000 sovjetiske soldater i 1941.

Den tyske underoffiseren var preget av krigens villskap og gru:

Vi slo ihjel våre sårede kamerater med geværkolbene da russerne stormet frem!

Herregud! Var vi iferd med å bli forvandlet til desperate dyr? Ville det ikke ha vært bedre å gi disse stakkarne ute på slagmarken en sjanse til å komme fra et russisk krigsfangenskap med livet i behold?

Klokken er 04.50, og det er fredag den 28. januar 1944. Kommandobroene gjaller gjennom nattmørket og river oss ut av søvnen.

Alarm! Alarm!

Iva er på ferde? Det er Huber som skriker opp i ørsket. Jeg gnir meg i øynene og rekker ikke å svare før døren blir revet opp og en ordonans stormer inn.

Møt straks på Hovedforbindingsplassen med tre sanitetsvogner. Vi har 130 sårede som skal til flyplassen sør for Goroditschje. Bekreft!

Aha, tenker jeg idet jeg stupet ut i den ukrainske vinter-natten med Huber og Krause i hælene. – nå er vi innsluttet, omringet av Den røde armé ved Tsjerkassy på Dnjeprs vestre bredde!

Det er snøstorm og bitende kaldt ute. Vi får vite at russerne har brutt vei- og jernbane-forbindelsen mot sør og vest. Vi har altså bare én flyplass igjen. Den ligger 45 kilometer sør for Goroditschje, og forsvares med alle midler mot russernes voldsomme press.

Mister vi den, kan vi ikke få de sårede ut av ringen... bare

tanken gir meg frysninger på ryggen.

Telefonforbindelsen mellom landsbyene Goroditschje og Drabowka er brutt. En motorsykelordonans raser avsted for å hente de 13 sanitetsvognene ved stasjonen der.

Jeg jobber febrilsk for å trimme vognen, som fylles med en blodstenkt last. Seks sårede, derav fire liggende. Det lysner av dag før vi kommer oss avgårde. Vi kjører i kolonne og med våpnet eskorte.

Snørevet er fortsatt tett, og veiene isglatte.

Det sitter en såret underoffiserer ved siden av meg i førerhuset. Han har skuddsår i armen, og hans ansikt er preget av krigens villskap og gru.

– Vi er 60 mann som holdt en strekning på fire kilometer da russerne slo til med omkring 800 mann. Vi måtte trekke oss tilbake, men ble til slutt løpt overende av russerne.

Han tar en liten pause, og fortsetter.

– De av våre sårede kamerater som ikke var istand til å løpe, slo vi ihjel med geværkolbene. De skulle ikke havne i russernes hender. Selv sprang jeg såret tre kilometer med russerne like i hælene.

Herregud! Var vi iferd med å bli forvandlet til desperate dyr? Ville det ikke ha vært bedre å gi disse stakkarne ute på slagmarken en sjanse til å komme fra et russisk krigsfangenskap med livet i behold?

Jeg lufter mine tanker for

underoffiseren, men han rister på hodet.

– Jeg har hørt nok om russernes behandling av SS-fanger. Jeg har ingen tro på at våre sårede kamerater ville bli spart.

Vi skifter tema, det er deprimerende nok. Har vi en sjanse til å komme vekk fra dette marerittet med livet i behold?

Siden igår er vi fullstendig innsluttet. Situasjonen er prekær. Russerne står allerede i Schpola, 35 kilometer sørvest for Goroditschje.

Praktisk talt hele den åttende armé med 90.000 mann er fanget i en felle. Ti divisjoner – SS-panserdivisjon Wikling og ni Wehrmacht-divisjoner fra 11. og 42. arme-korps – befinner seg inne i en russisk jernring som stadig krymper.

Men nå gjelder det først å få våre sårede ut. Vi kjører sør- over via Oloewitz-Teklono. Sikten er dårlig. Snøstormen og de elendige veiene krever all min konsentrasjon om rattet. Men vi presser den tunge sanitetsvognene til det ytterste, for det haster.

Atten kilometer fra flyplassen må vi bryte oss gjennom de raserte gatene i en brennende landsby. Den er fortsatt under ild, og granatene eksploderer rundt oss. Like utenfor landsbyen blir vi stoppet av motorsykelordonanser.

– Dere kommer ikke lenger. Russerne står like foran oss!

Flyplassen ble sprengt i luften av våre egne folk da russerne gikk til stormangrep. Det skjedde så raskt at etpar av Luftwaffe-flyene ikke kom seg på vingene.

Etter en times opphold får vi ordre om å vende tilbake til Goroditschje. Underveis møter vi ti andre sanitetsvogner fullastet med sårede. Nytt opphold, men snart er hele sanitetskaravanen på retrett.

Vi ankommer Hovedforbindingsplassen ved 14-tiden. Nå får vi beskjed om at alle sykeplasser er belagt! De sårede strømmer på fra alle kanter. Hvor skal vi plassere de sårede i sanitetsvognene våre?

Vi finner en løsning. Landsbyens kapell! Madrasser blir lagt ut på gulvet under Kristus-korset. Etter en smertefull utlossing fra sanitetsvognene blir de sårede brakt til kapellet der ynk, stønn og jamring høres

som en monoton og mælt symfoni.

Jeg føler meg forferdelig ten, og går tidlig til køys.

Lørdag den 29. januar, klokken 03.00. Alle sanitetskjørere blir jaget opp og beordret til Hovedforbindingsplassen. Nytt håp for de sårede!

Ingeniørtroppene har jobbet på spreng og har klart å forvandle et jorde i utkanten av byen Korsun til en provisorisk flyplass.

Jeg får ombord fire liggende og to sittende, og sanitetskaravanen med sårede setter seg i bevegelse mot Korsun. Vi kommer frem i grålysningen. 30 sanitetsvogner – 16 fra Wikling og 143 fra Wehrmacht – med 300 sårede ombord venter på redningen, de tyske transportflyene.

Ved 11-tiden kommer de ned fra himmelen. Først ti svære Junker-maskiner, så 14 JU-3 maskiner eskortert av fire små jagere.

De bringer med seg mat og ammunisjon, og tar med seg de sårede, disse elendige som tross alt er lykkelige over å slippe ut av ringen før det er for sent.

Jeg kommer tilbake til Kvarteret igjen ved middagstid, og får høre at 14. panserdivisjon skal være sendt fra Tyskland for å bryte russernes jernring utenfra. Men det sies så mye. Ryktene går, og ringen krymper stadig.

Søndag den 30. januar. Ny tur til flyplassen på jorden ved Korsun i formiddag med åtte sårede. Elendige veier og vanskelige kjøreforhold. Det regner og flysoldatene har hendene fulle med å finne noenlunde brukbare landingsstriper på den provisoriske flyplassen, som er iferd med å bli forvandlet til et mudderhav.

I tre puljer lander 15-20 transportmaskiner og letter med sårede og soldater som skal på permisjon.

Det går over min forstand at man kan sende folk på permisjon i en slik krisesituasjon. Men sjefene vet vel best. Kanskje regner de med at her gjelder det å få flest mulig ut av ringen før det er for sent. De som blir tilbake er likevel fortapte...

Vi drar tilbake til Kvarteret og får beskjed om at vi kan sende post med transportflyene imorgen.

- Vil det si avskjedsbrev
til de som sitter hjemme, blir
det spurt.

Et skuldertrekk er svaret, og
vi tar det som en bekreftelse.

Hver mann kan sende tre
brev, det er alt. Det er med en
underlig følelse jeg denne
kvelden setter meg på feltsen-
gen for å skrive avskjedsbrev
til mine nærmest.

Jeg er 32 år og sitter på en
feltseng i Ukraina for å skrive
en avskjedshilsen til mine kjæ-
re hjemme i Norge. Jeg fomler
med minnen. Kjære... Det er
så vanskelig, så forferdelig
vanskelig å forme disse lin-
jene...

Men jeg får det gjort, og jeg
forsøker å gi uttrykk for at det
kan være håp, tross alt.

Mandag den 31. januar,
klokken 04.30. Vi blir purret
ut og jeg drar straks avgårde
med seks sårede til jorden ved
Korsun.

I grålysningen landet 24 svæ-
re JU-maskiner, og jeg får
mine sårede vel ombord.
Samtidig avleverer jeg mine
tre brev. Jeg tar ingen sjanser
og sender dem med hvert sitt
fly.

Om ettermiddagen er det en
ny, slitsom tur med ti sårede.

Tirsdag den 1. februar,
klokken 05.00. De sårede vel-
ter inn, og må transporteres
vel. Jeg får ombord ti mann
og setter igjen kurs for Kor-
sun. Etter halvannen times
venting ved flyjorden lander 13
transportmaskiner, og innla-
stningen av sårede begynner.

De får vi besøk av seks
russiske kampfly. De er svart-
malte og minner om sultne
gribber der de kretser over
flyplassen før de forsvinner.

Jeg drar straks tilbake til
Kvarteret. En time senere
kommer en av karene på kjø-
relaget i vill fart fra Korsun og
beretter om katastrofen.

De 13 Junker-maskinene
fikk startordre til tross for at
de tyske eskorte-jagerne ikke
var dukket opp. Isteden dukket
det opp fire russiske Rata-
jagere idet transportmaskine-
ne langsomt gikk til vær i
svære spiraler for å få høyde.
Før de satte kursen over de
russiske linjene.

Uten jagerbeskyttelse hadde
vi ikke de langsomme Junkerne
en sjanse, og ble plukket ned

en etter en av de russiske ja-
gerflyene. Syv av de 13 flyene,
hvert av dem fullastet med 20
sårede soldater, styrtet som
brennende fakler mot jorden!
Senere viste det seg at to av
transportmaskinene hadde
klart å nødlande innenfor
ringen.

Vi lytter til hans beretning,
men sier ikke stort. Krigens
redslar har åpenbart gjort oss
immune mot en normal, men-
neskelig reaksjon.

Om ettermiddagen får vi
annet å tenke på. Russiske fly
slår til mot Goroditschje.
Kvarteret vårt får den ene hus-
gavlen blåst inn, men vi sitter
trygt nede i jordkjelleren.

Onsdag den 2. februar,
klokken 04.30. Hele sanitets-
kjøregjengen tørner til igjen,
og jeg laster inn seks sårede.
Det er klarvær idag, men veie-
ne er elendige med dyp søle.

Underveis til Korsun blir vi
pepret med kuler fra to russis-
ke jagere, men vi har flaks.
Det eneste treff er et skudd i
hælen til en av de sårede.

Ettersom jernringen krym-
per og blir sterkere, blir de
russiske flyene stadig hyppige-
re gjester. I dag forsøker de
seg mot den provisoriske fly-
plassen, men blir drevet til-
bake.

Plutselig skrikes det opp:
- Russerne landsetter fall-
skjermjegerer! Gud hjelpe oss,
der daler de ned like bortenfor
flyplassen!

Jeg ser en bråte med svære
fly i lav høyde. De slipper ned
noe som minner om lange
dukker.

Vi får det travelt, og enkelte
begynner i panikk å skyte mot
fallskjermene, men avstanden
er for stor.

En Wehrmacht-kaptein
brøler:

- La oss gå til angrep før de
får samlet seg!

- Vi tar dem før det blir for
mange av dem, skriker andre,
mens noen offiserer begynner
å dirigere luftvernmannskape-
ne som skal beskytte flyplass-
jorden.

Det er et klart tilløp til hys-
teri, panikk og forvirring.

Så viser det seg at det er
tyske transportfly som dropper
ned til oss mat og drivstoff i to
meter lange metallbeholdere.

Vi kan le, men latteren er
hul, og vi avreagerer med å
slenge spydigheter mot dem
som hadde skreket opp om
russiske fallskjermjegerer.

Først ved middagstid får jeg
avlevert mine sårede i et av de
31 transportflyene som tar av
under øredøvende spektakkel.

Torsdag den 3. februar,
klokken 05.00. Avgårde igjen
med seks sårede. Tre av dem
er liggende, og jeg skjønner
straks hvem det er.

De er inntullet i bandasjer
fra tærne og opp til hårroten,
bare øynene og nesen kan se-
es. Det er overlevende fra Jun-
ker-maskinene som ble skutt
ned for to dager siden!

De er fryktelig forbrente, og
det osrer en ulidelig stank av
brent kjøtt mot meg idag jeg
legger dem tilrette i vognen.

Før jeg drar får jeg ordre fra
vakthavende lege om å bringe
dem raskest mulig til flyplas-
sen, og å få dem ombord i det
første flyet som tar av.

- De er livredde for å bli
skutt ned igjen, sier legen til
meg. - Men De har min per-
sonlige ordre om å bringe dem
raskest mulig ombord i lasa-
rettflyene, om nødvendig med
makt!

Regnet har pøst ned de siste
dagene, og veiene er i en uhyg-
gelig forfatning. Jeg bruker to
og en halv time på turen til
Korsun-flyplassen. Der får jeg
beskjed om å vente med avle-
veringen fordi det foregår hef-
tige luftkamper like i nær-
heten.

Mine sårede hører all skytin-
gen og begynner å hyle i kor:

- Vi vil ikke opp med Jun-
ker-flyene! Vi vil ikke opp med
Junkerflyene!

Redselen står malt i øynene
deres. For to dager siden ble
de skutt ned og livsfarlig for-
brent. Nå skal de opp i de
samme, flyvende likkistene...

Jeg forsøker å berolige dem.
Men først når jeg gir dem en
ovehaling og sier at de tross alt
er heldige for å få en ny sjanse
til å komme seg ut av denne
fordømte Ringen før det er for
sent, faller de noenlunde til ro.

- I den tilstanden dere er i
nå vil dere ikke ha en sjanse
når flyplassen stenges, sier jeg
hardt. Det gjør sin virkning, og
jeg får håret dem inn i flyene
med hjelp av en flysoldat. De
sårede blir stuert sammen som
sild i en tønn, tett i tett over
hele lasterommet inne i trans-
portmaskinene.

Jeg ser flyene ta av og for-
svinne i taken. Da hører jeg
den velkjente symaskin-duren
fra de russiske Rata-jagerne.

og like etter begynner maskin-
geværene å knitre.

Luftkampene er igang! Gode
Gud, at mine sårede skulle
komme ut i dette heivete igjen!
For en redsel de nå må være
gripet av, der de ligger
hjelpesløse, innestengt i en fly-
kropp mens skuddsalvene
dronner like utenfor.

Jeg drar tilbake til Kvarter-
et, og er trist til møte. (Senere
plukket jeg opp et russisk
flyveblad der det het at de
russiske jagerflyene hadde
skutt ned over hundre Junker-
maskiner bare i vårt avsnitt
den 3. og 4. februar...)

Om kvelden jobber jeg litt
med vognen, før jeg stuprett
tørner inn. Det har vært mye
hard kjøring de siste dagene.
Stadig har jeg måttet ta spaden
fatt for å komme frem.

For lite søvn, for lite mat.
Allerede for noen dager siden
ble det innført streng rasjoner-
ing av mat.

Men selv under de verste
situasjoner har vi råd til et vits
og en latter. Det er en del av
selvforsvarsmekanismen, for
ikke å bryte sammen under det
uhyggelige fysiske og psykiske
presset vi nå begynner å føle.
Og tross alt, i all den elendig-
heten vi vasse i blant de såre-
de, er våre egne bekymringer
egentlig små. Det er min trøst
akkurat nå.

Fredag den 4. februar,
klokken 06.50. Jeg starter fra
Hovedforbindingsplassen i
Goroditschje med åtte sårede,
men veien er sperret flere steder
på grunn av oversvømmelse
og ras.

Jeg må kjøre lange streknin-
ger ute på selve steppen, der
det er opp til en halv meter dyp
sole. Jeg sliter for å komme
frem og bruker seks timer på
rundturen.

De sårede blir avlevert til
samleplatsen for sårede inne i
Korsun, for flyplassen på jor-
den utenfor byen er stengt for
all trafikk.

Lørdag den 5. februar. Jeg
hører i dag tidlig at flyplassen
er oppgitt for godt. Bortsett fra
radiosambandet er vi - det
åttende armé med 90.000
mann - nå uten direkte for-
bindelse med omverdenen.

Dagens rykte sier at russer-
ne trykker stadig på og står
bare noen få kilometer fra Go-
roditschje. Men fire tyske el-
litedivisjoner skal være under

DEN UKJENTE KRIGEN

Fortsatt fra side 65

veis for å gjøre et forsøk på å bryte ringen utenfra.

Det er nå åtte dager siden vi ble omringet, og det snakkes om at Wehrmacht-divisjonene ligger dårlig an, både når det gjelder mat og ammunisjon. Flere av de menige soldatene har allerede vært over hos oss for å tigge om mat. Humøret er synkende hos mange av dem, sies det.

Kampene pågår for fullt rundt oss. Etterat flyforbindelser er brutt, hopper de sårede seg opp. Antallet øker med flere hundre hver dag.

Egene kjemper en fortvilet kamp, det går døgnet rundt. De sårede må vente i timesvis ute i gangene før de kommer på operasjonsbordet. Imens blir de liggende på sykebårene utstelt, og mat og drikke får de ikke før de er undersøkt.

Deres rop etter vann er fryktelig å høre på.

Idag greier jeg å få overført ialt 36 sårede. Det er ny dagsrekord for «Britt», den trofaste vognen min. Det er blitt en slags sport blant sanitetskjørerne å klare flest mulig pr. dag, og nå er jeg kommet opp i tetklassen.

Søndag den 6. februar. Endelig en hviledag, den første på en måned. Avdelingene skal omgrupperes idag, for i morgen drar vi fra Goroditschje for siste gang – fremmarsjen begynner! Det sies at sjefene pluss egger et gjennombruddsforsøk, men det sies så mye, og det eneste jeg får sikker beskjed om er at divisjonen skal samles i Korsun i morgen.

Det er oppbruddsstemming, og i formiddag var sjefen på plass ved en spesialmønstring i sanitetskompaniet. Vi får vite at kompaniet de siste 14 dagene har tapt seks vogner:

● Kosmalas vogn fikk motorstopp ved Olschana like ved de russiske linjene. Den måtte etterlates og ble senere observert under slep av en russisk stridsvogn.

● Røckels vogn fikk en fulltreffer samme sted.

● Gentemann er forsvunnet med vognen fullastet med sårede, trolig har han kjørt feil og er havnet hos russerne.

● Sterns vogn er kassert av verkstedsavdelingen.

● Tinschels vogn mangler en viktig reservedel som ikke kan skaffes, og er kassert.

● Dessuten er en av våre sanitetsvogner utlånt med kjører til tredje bataljon, som har hatt stort mannefall.

Mandag den 7. februar. I formiddag gjør vi oss klare til avreise, og går over vognene og utrustningen. En hel armé har satt seg i bevegelse, og trafikken gjennom Goroditschje er kolossal.

Tusener av kjøretøyer – motoriserte eller trukket av hester – drar forbi. Ved siden av trasker dødstrette soldater, sotete og sølete, og tilsynelatende temmelig mismodige.

Klokken 1600 slår de russiske flyene til igjen, og bombene eksploderer like ved kvarteret. Idet flyene forsvinner løper jeg frem og får en svær kar opp på ryggen. Han er såret i benet og må til sykestuen.

Det går bra et stykke, men så trår jeg forkjært på det ene benet og mister balansen. Hele tyngden av mannen blir veltet over på den ene side, og venstrebenet mitt kommer i benn. I samme øyeblikk kjenner jeg en ulidelig smerte i kneet, og synker sammen med mannen over meg.

En soldat kommer til og ved felles anstrengelser klarer vi å få tungvekten inn på sykestuen. Smertene stikker i kneet. Foten kan ikke strekkes fullt ut, men blir stående i 45 graders vinkel med låret.

Brudd eller muskelbrist, tenker jeg. Hva nå?

I sanitetsavdelingen har vi den senere tid diskutert det temaet: – Hvordan vil det gå med de sårede – spesielt de med benskader – når stormlopet begynner?

Nå er jeg selv skadd i foten. Vil jeg klare kjørerjobben med det smertefulle «vinkelbenet»? Jeg tar sjansen på at kneet vil klare støyten, og jeg melder meg ikke for vakthavende lege. Jeg setter meg bak rattet, og klokken 1700 går signalet for avreise.

Jeg har fire hardt sårede ombord, og bruker hornet uavbrutt for å få fri bane. Men det går ikke! Gatene er overfylte av kjøretøyer. Trafikken har korket seg til.

Gendarmene som dirigerer trafikken står maktesløs. Den vanlige veien mellom Goroditschje og Korsun er fullstendig nedkjørt, på grunn av den enorme trafikken og vekslingen mellom regn – og snøvær de siste dagene.

I løpet av natten har ingeniørtroppene derfor ryddet en ny «vei» ved å rive opp skinnene på jernbanelinjen mellom Goroditschje og Korsun. Svillefundamentet er vår nye hovedvei!

Utpå natten blir det satt inn to svære Tiger-pansere for å løse trafikkorken i Goroditsch-

hje. De brøyter seg gjennom landsbyen, meieritestolper, trær, hagegjenstander – og går tvers gjennom solide hus!

Sanitetsvognene får førerrett på den veien panserne etterlater seg, og sent på natten når jeg utkanten og blir stående på toppen av høydedraget rundt landsbyen.

Det er fortsatt noen hundre meter igjen til «jernveien». Lange kolonner foran og bak meg venter på tur til å bli pendlet inn på sporet til Korsun.

Da slår russerne til med nattbombere! En hel flåte av de svarte fuglene seiler lavt innover landsbyen. Jeg teller over 30 fly bare i den første angrepsbølgen. I en stiv time kommer de, bølge etter bølge, og bombene drysser i tusentall.

Larmen er ubeskrivelig. Voldsomme drønn fra bomber som eksploderer og hus som styrter sammen. Smellene fra luftskyttet og mitraljøsene, de skarpe kommandobråkene, de hjerteskjærende skrikene fra de sårede. Flammehavet gjennom natt til dag, og jeg kan se hvordan rester av hus, vogner, hester og menneskropper hvirvles opp i luften mens en stinkende, brungul svovelskybrer seg over Goroditschje. Inferno!

Tirsdag den 8. februar, klokken 05.00. Jeg kryper frem fra mitt ly mot splintene mens flyangrepet sto på – under vognen. Jeg ser ut over landsbyen. Over hele Goroditschje ligger et tett røykteppe. Brannene raser fortsatt. Bilkolonnene er i kaos.

Det russiske nattangrepet har ført til full stopp på utfartsveien fra landsbyen. Samtlige vogner nedenfor høyden der jeg står, skal etterlates og sprenges. Jeg hører senere at tre tusen kjøretøyer gikk tapte denne natten.

Jeg oppdager at en av mine sårede er død. Vi snegler oss videre, og jeg blir anropt av en feltgendarm som spør om jeg har plass til flere sårede.

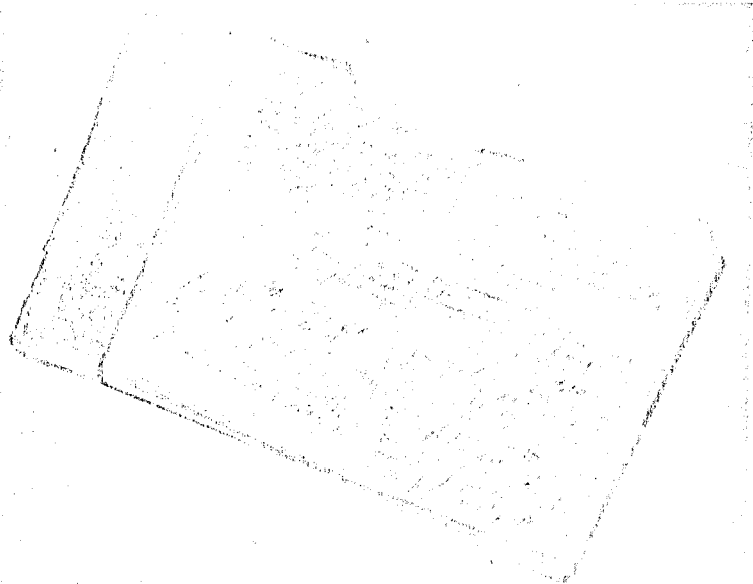
– Jeg har en død ombord svarer jeg.

– Da får du plass til en som fremdeles er i live. Han ble stygt såret under flyangrepet i natt.

Den døde blir lempet ut av vognen min og lagt ned i grøfta ved veikanten. Vi har ikke lenger tid til å begrave våre døde.

DEN NORSKE SANITETSKJØRERENS DAGBØKER FRA ØSTFRONTEN

Tusener
drys

(DEL 2)

AV SVERRE OLSEN

■ Men kanskje er det sultedøden som først innhenter oss. Vi har ikke mer mat! Vi har forlenget fortært alle hunder og katter vi har kommet over. Og nå går de mest desperate på rottejakt!

■ Klokken er 10.00 og det er to lag den 10. februar 1944.

Jeg ankommer feltlasarettet i Korsun og leverer mine sårede til vekten der. Vi startet fra Goroitschje mandag ettermiddag. Nå er det torsdag formiddag. Jeg har sittet bak rattet i praktisk talt tre døgn, på en strekning som jeg tidligere brukte en time på!

Jeg er forferdelig sliten, men er ved godt mot, tross alt. De sårede er brakt til lasarettet, og «Britt», den trofaste sanitetsvognen min, er fortsatt i behold.

Klokken 12.00 er det mønstring for kompanisjefen. Nå er det bare fem sanitetsvogner igjen. Og på feltlasarettet ligger det 1.200 sårede! Herregud, hva skal skje med dem når stormløpet starter?

■ Fredag den 11. februar. I formiddag får vi vite at det er like før den åttende armé – med Divisjon Wiking i spissen

– skal forsøke å slå seg ut av den russiske jernringen.

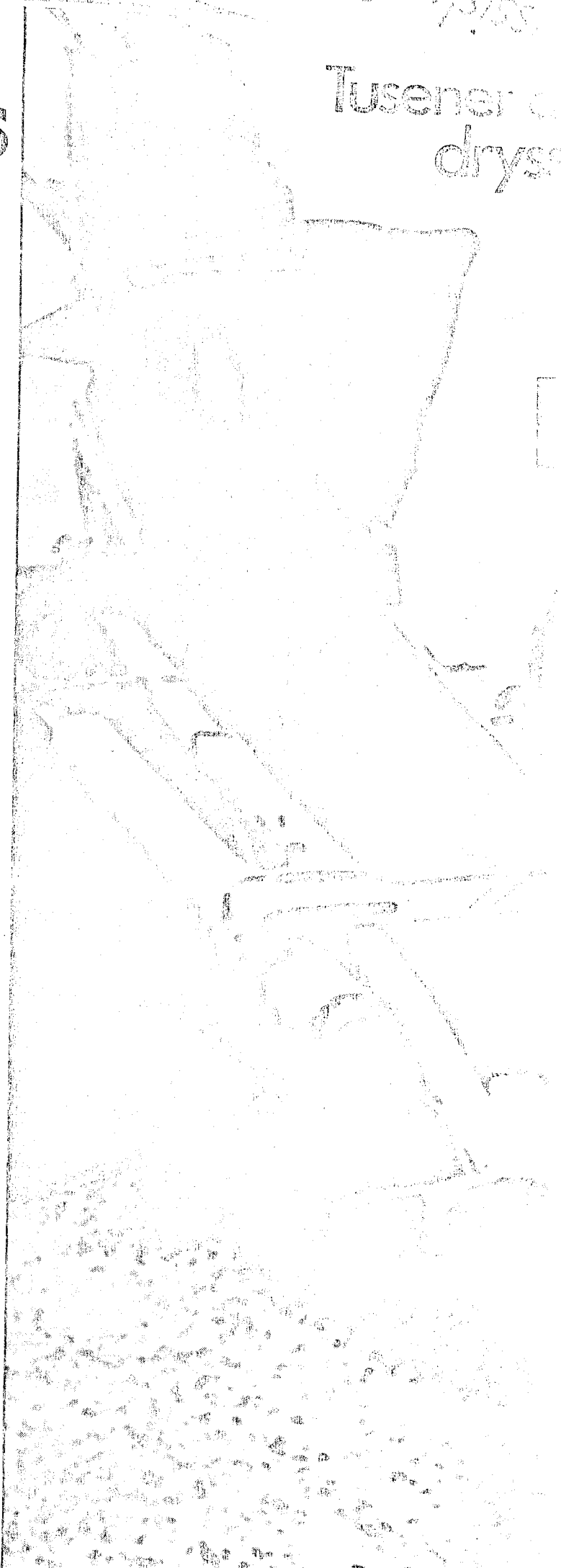
Det sies at den russiske ringen på det smaleste er 70 kilometer, og at den består av fire lag, eller angrepsbelter som må forseres.

Det russiske presset øker fra time til time. Området inne i jernringen krymper stadig, og nærmer seg mautue-stadiet.

Klokken 20.00 går startsignalet, og vi rullet ut av Korsun med kurs sørvestover mot landsbyene Steblew og Chabranowka. De fem sanitetsvognene drar i følge, alle fulle av sårede.

Matvarene er forlenget fordelt og fortært. Hva vi har levd av de siste dagene fatter jeg ikke. Selv de sårede får bare litt tynn grønnsaksuppe og en halv potet hver.

Idet vi forlater byområdet og skal over den store hengebroen ved kraftstasjonen i Korsun, blir det stopp og ventetid. Broen er underminert

«Såre» er en ung
bare guttungen – og
nyktelig ut. Begge øy-
er skutt bort og blodet
nær nedover ansiktet. Jeg
gjør i all hast på en nødfor-
søking.

Han er ved bevissthet, men
klar. Stakkaren kan ikke
nakke ordentlig, bare grynter
om en gris.

Utpå morgenkvisten er det
min tur til å ta plass på «jern-
veien». Vi kjører på selve jern-
banesvillene, slik at vognen
gjør små sprett for hver villen
den kjører over.

Vognen rister og duver opp
og ned som et skip i sjøgang,
og jeg må niholde i rattet for å
holde vognen på sporet. Og
dette er en syketransport!

Jeg hører deres skrik og
tønn tvers gjennom veggen
bak meg, – en strøm av bønner
og forbannelser om å stoppe
denne vanvittige kjøringen.

Men jeg kan ikke stoppe et
sekund. Tett bak meg følger
vogn etter vogn. Vi har bare
dette ene smale sporet å kjøre
på.

Her er forbikjøring umulig.
Oppsøynsfolk langs linjen følger
nøye med. Ved minste stopp –
enten det skyldes motorfeil,

punktering eller bensinmangel
– bli vognen uten bønn vippt
overende og ned jernbaneskrå-
ningen der alt håp om å kom-
me videre er ute.

Jeg ser flere slike tilfeller.
Sjåføren og hans passasjerer
må da ta bønn fatt, for alle
kjøretøyer er forlengst fulle.

Selv har jeg fått ytterligere
fire sårede ombord. To av dem
blir uten videre slengt inn i
vognen i en fart, mens de to
andre må stå på stigbrettet.

Jeg tør ikke tenke på hvor-
dan det vil gå med mine passa-
sjerer og meg selv hvis vognen
svikter, eller jeg mister styrin-
gen og havner i grøften.

«Vinkelbenet» hemmer meg
hver gang jeg skal trå inn klut-
sjen. Smerten er ulidelig. Jeg
må bite tennene sammen for
ikke å skrike høyt. Men det går
ikke an å gi opp nå!

Slik humper vi videre på
sporet, time etter time. Jeg ser
at over stoppene på begge si-
der – ikke tegn til liv noen
steder.

Det er blitt en uformelig
grøt over det hele, lumsk og
livsfarlig å begi seg utpå med et
kjøretøy. Bare de kraftigste
beltebilene klarer nå å forsere
seg frem langs steppeveien. De

andre vogner må holde seg til
«jernveien».

Fremmarsjen foregår rykk-
vis, med hyppige stopp under-
veis. Jeg benytter pausene til å
se til mine sårede. De har nå
ligget i vognen ett døgn! Jeg
undersøker hver mann før jeg
gir dem resten av vannet på
feltflasken og en skive knekke-
brød hver.

Den ene av dem ligger og
raller. Det er han med de ut-
skutte øynene. Han gnir seg
stadig i øynehulene, og rett
som det er setter han i med
uhyggelige brøl. Stakkars gutt,
han er nok blitt vanvittig.

Jeg surrer ham fast med tau
for at han ikke skal skade de
andre. Han skal få bli med så
langt som mulig, men i det
øyeblikk en «normal» såret må
ha plass, må han ut av vognen
og etterlates, sier jeg til meg
selv.

Stanken inne i vognen er
fyrkelig. De har gjort sitt for-
nødne der de ligger, som rime-
lig er. Sårene stinker. Banda-
sjene skulle ha vært skiftet for-
lengst. Men det er ikke tid, vi
må straks videre.

Vi har vært ett døgn under-
veis, og er bare halvveis til
Korsun. Hvordan skal dette

gå? Hva med de sårede?
Spørsmålene dukke stadig opp
i mine tanker, mens jeg kjører
bortetter den fordømte jern-
veien.

Dunk, dunk, dunk. Stadig
det jævla hoppet over villene,
og vogner som kaster seg frem-
over. De sårede skriker ikke
lenger. De har mistet stemmen
og er halvdøde. Det er sent på
kvelden, og vi kjører fortsatt
på jernveien, eller står stille i
timevis og bare venter.

Venter på hva? Vet ikke.
Alt går automatisk. Øynene
mine er stivt festet på vognen
foran. Straks den beveger seg,
må jeg følge etter. Jeg tør ikke
stoppe motoren lenger, ifall
det skulle bli kluss med star-
ten. Det gjelder bare å henge
på, så lenge det ennå er mulig.

Neste uke:
Russornes
ultimatium:
Overraskelse
– eller død!

Russiske flyveblonder med over oss med et ultimatum: OVERGI DERE - ELLER DØ!

for å sprenges straks siste vogn har passert. Vi blir faktisk «leiet» over for ikke å komme bort i sprengladningene.

Videre! To meter mellom hver vogn, to kolonner i bredden. Jeg snur meg i mørket og ser flammene stå opp fra Korsun. Den skal jevnnes med jorden. Den brente jords taktikk praktiseres til det siste. Gud vet om det er noen hjelp i det. Russerne står jo rundt oss på alle kanter.

■ Lørdag den 12. februar. Vi kjører hele natten uten tanke på mat og søvn. Det gjelder bare å holde seg i kolonnen. Hvis ikke må du ta bena fatt i likhet med de tusener som trasker fotsåre og slitne forbi oss i lasete fottøy. Det er ikke så mye igjen av hanemarsjen nå. Det er bare å kreke seg videre som best man kan.

Foran oss og på begge sider drønner kanonene. Like ved raser det ville kamper. Vi er på vei inn i selve ringen, eller den første av de fire russiske forsvarsbeltene. Avskutte pansere – både tyske og russiske – står rykende og brennende langs veikanten.

Snart ser jeg de første falne etter direkte nærkamper. De ligger som de falt – forvridd, blodige, heslige. De bare ligger der, for vi er ikke lenger istand til å begrave våre døde.

Idag tidlig måtte Kasekowskis vogn kasseres på grunn av akselbrudd, og Kunert blåste sin vogn i luften med et par håndgranater da to av hjulene punkterte. Nå er det bare tre sanitetsvogner igjen.

● Søndag den 13. februar. I grålysningen er vi omsider ved utkanten av Steblew. Vi stopper langs en smal vei utenfor landsbyen og venter på å komme videre. Da blir det plutselig liv i geleddene. Et hornsignal gjaller. En liten, grå Volkswagen med vaiende vimpel snor seg forbi oss. Oppreist ved siden av sjåføren står en offiser med kikkert i hånden. Distinksjonene viser at det er en general.

– Det er sjefen! utbryter min sidemann.

Javisst, det er general Herbert O. Gille, sjefen for SS-panserdivisjon Wiking, som er på inspeksjon. Kampene raser nå like bak Steblew, og generalen vil personlig overvåke innvandringen av landsbyen.

Ved 14-tiden kjører vi inn i Steblew, og hører kanontorde-

nen og knitringen av automatvåpen like utenfor landsbyen. Den er forvandlet til en eneste, svær ruinhaug, og vi må ta losji i et sønderskutt hus.

Før jeg tordnet inn for kvelden, hinker jeg litt rundt i landsbyen på det vonde benet mitt, for å hilse på kjente.

Bak meg hører jeg plutselig et brøl:

– Hallo, er det deg! Jeg trodde du forlengst var kreper!

Det er Gentemann! Sanitetskjører som vi trodde hadde havnet hos russerne. Han forteller at han hadde kjørt fra Korsun noen dager før oss for å gjøre spesialtjenest ved Regiment Narwa. Så nå har vi fremdeles fire sanitetsvogner i behold.

■ Mandag den 14. februar. Endelig en hviledag. Men skikkelig hvile blir det ikke fordi mesteparten av dagen går med til reparasjoner av vognene. Resten av tiden jakter vi på mat, eller søker dekning for de verste flyangrepene.

De russiske flyene er over oss stadig vekkt, men bruker ikke lenger så mye bomber. De pepper oss istedet med mitraljøsene.

I ettermiddag blir vi bombardert med russiske flyveblonder. Tusener på tusener av dem daler ned fra himmelen, i forskjellige utgaver.

Det som gjør et visst inntrykk på meg er et ultimatum stillet til våre øverste sjef, med kapitulasjonsbetingelsene. I dette ultimatum minner russerne om at unnsetningsoperasjonen til seks tyske panserdivisjoner har slått feil, og at vår stilling er fullstendig håpløs.

Videre står det å lese at svar på ultimatumet ble uthedt den 9. februar 1944 klokken 11.00 moskvatid – altså for fem dager siden – i skriftlig form via en representant som måtte møte med et hvitt flagg på østsiden av landsbyen Chirowka i nærheten av Steblew. Men ultimatumet er blitt avslått!

Jeg vet hva det betyr. Det russiske ultimatum er klart nok: Overgi dere – eller dø! og nå betyr det kamp på liv og død, uten nåde. Vi er på vei inn i et fryktelig blodbad.

Utpå kvelden får jeg høre detaljer om avslaget på ultimatumet. En av karene kommer bort til meg idet jeg står ved vognen min for å gi den en

FRA FOREGÅENDE SIDER

Armé-sjefen vil overgi seg men SS-general Gille overtar kommandoen: - Vi slår oss ut!

siste finpuss før starten imorgen:

General Stemmermann, sjefen for den åttende armé, ville overgi seg til russerne da general Gille grep inn. SS-generalen puttet Stemmermann i kasjotten og overtok selv den øverste ledelse og gav ordre til gjennombrudd!

(Offisielt het det fra Overkommandoen i Berlin at general Stemmermann falt for en artillerifulltreffer i sin panservogn dagen før utbruddet fra Tsjerkassy-gryten).

Tirsdag den 15. februar. Kl. 13.00 drar vi fra Steble med kurs for landsbyen Chabranowka, og vognen min er igjen fullastet med sårede.

Steppevinden feier nysnøen som har falt i løpet av natten sammen til høye snøfonner som vanskeliggjør kjøringen. Temperaturen ligger på femten minusgrader, og vi hutrer og fryser i vognene.

Vognkolonnene er blitt tynnere. Kampene raser på begge sider av veien. Stridsvogner og panserbiler ruller frem og tilbake for å beskytte kolonnene, men en og annen granat slår ned blant vognene og kreve sine ofre. Det gjør ikke større trykk på oss. Vi er blitt støvet. Denne gang din tur, neste gang min tur.

I ettermiddag faller Hewikers sanitetsvogn ut. Nå er det bare Krause og jeg tilbake, i bilen Gentemann som vi uventet støtte på i Steblew. For hver gang en vogn kasseres, undrer jeg meg over hvor lenge min egen «Britt» holder. Det er simpelthen utrolig at det har gått bra så lenge.

Vi når utkanten av Chabranowka ved mørkets frembrudd. Motorstopp! Tenningen er i ulage, og motoren ser ut til å være helt død. Men heldigvis har jeg fått rullet vognen helt ut i veikanten, før gendarmene får anledning til å forlange den fjernet - det vil si kassert for godt.

Det går en halvtime, det går en time, men jeg er ikke kar om å finne feilen. Jeg får mine sårede over på en vogn trukket av hester, og jobber med vog-

nen så svetten siler i den bitende vinterkulden.

Jeg demonterer hele motoren, og setter den sammen igjen. Jeg prøver tenningen igjen, men motoren er fortsatt død. Det skulle vel ikke være den fordomte, lille skruen som er blitt borte?

Jeg står der i vintermørket og tenker at vognen er kaputt, ferdig. Jeg tar mine våpen og utstyr, og hinker bortover veien. Oppgitt!

Men så griper sinnet meg. Jeg hinker tilbake, tar sveiven og sveiver som om det skulle gjelde livet. Mirakelet skjer, den tenner én gang, det er altså liv! Jeg får en svær rusk av en trekkvogn til å slepe meg igang, og nå går det. Motoren brummer, og jeg er underveis for egen motor!

Ved 23-tiden kjører jeg inn på gårdsplassen ved den provisoriske samleplatsen for sårede. Gentemann og Krause er allerede på plass. Men stemningen er trykket. Stedet ligger under artilleriild.

I løpet av natten drønner granatene ned like ved. Bygningen vi har søkt ly i dirrer og skjelver. Rutene er forlangst blåst ut, og gavlene knaker i sammenføyningene under de voldsomme eksplosjonene.

Midt på natten går de fleste i dekning nede i kjelleren. Selv flytter jeg over i vognen min, som står tom ute på gårdsplassen. Jeg sovner inn med en gang, selv de verste eksplosjonene kan ikke holde meg våken lenger.

Onsdag den 16. februar. Det er morgen i landsbyen Chabranowka, og nå er helvete løs. Russerne har satt inn sine Stalin-orgier, og spiller på dem som besatte.

Dette fryktelig våpen er en grovkalibret granatkaster sammensatt av opptil 48 rør som er montert ved siden av hverandre, og det avfyres ved serieutløsning. Idet granatene suser ut i rask rekkefølge, høres det ut som om noen spiller en dyp skala på et orgel - lyden er bare tusen ganger sterkere.

Nå er vi midt oppe i det. Det hyler og suser i luften

ULTIMATUM

AN DEN BEFEHLSHABER DES 42. ARMEEEKORPS
AN DEN BEFEHLSHABER DES 11. ARMEEEKORPS

AN DIE KOMMANDEURE DER 112., 88., 82., 72., 167., 168., 57. UND 332. INFANTERIEDIVISION, DER 213. SICHERUNGSDIVISION, DER SS-PANZERDIVISION „WIKING“, DER BRIGADE „WALLONIEN“ MOT.

AN DEN GANZEN OFFIZIERSBESTAND DER IM RAUME VON KORSUN-SCHEWITSCHENKOWSKY EINGEKESSELTEN DEUTSCHEN TRUPPEN.

Das 42. und das 11. Armeekorps der deutschen Wehrmacht sind vollständig eingekesselt.

Die Truppen der Roten Armee haben diese Heeresgruppe in einen festen Ring eingeschlossen. Der Einschließungsring wird immer enger zusammengezogen. Alle ihre Hoffnungen auf Rettung sind vergebens.

Die 3., 11., 13., 15., 17. und 24. deutsche Panzerdivision, die ihnen zu Hilfe eilten, wurden beim Versuch zu ihnen durchzustoßen, geschlagen, ihre Reste sind eingekesselt und werden aufgegeben.

Die Versuche, ihnen mit Transportflugzeugen Munition und Brennstoff zuzustellen, sind gescheitert. Allein in 2 Tagen, am 3. und 4. Februar, wurden von Landtruppen und der Luftwaffe der Roten Armee über 100 Flugzeuge zu 52 abgeschossen.

Sie, als Befehlshaber, und alle Offiziere der eingekesselten Truppen wissen sehr gut, daß sie über keine realen Möglichkeiten verfügen, den Einschließungsring zu durchbrechen.

Ihre Lage ist hoffnungslos und weiterer Widerstand sinnlos. Er wird nur zu kolossalen Opfern unter den deutschen Offizieren und Soldaten führen.

Zur Vermeidung unnötigen Blutvergießens schlagen wir ihnen vor, folgende Kapitulationsbedingungen anzunehmen:

1. Alle eingekesselten deutschen Truppen, mit ihnen und ihren Stäben an der Spitze, stellen sofort die Kampfhandlungen ein.

2. Sie übergeben uns den gesamten Personalbestand, die Waffen, die gesamte Kampfausrüstung, die Transportmittel und das ganze Heeresgut in unbeschädigtem Zustand.

Wir garantieren allen Offizieren und Soldaten, die den Widerstand einstellen, Leben und Sicherheit, und nach Beendigung des Krieges Rückkehr nach Deutschland oder in ein beliebiges Land nach persönlichem Wunsch der Kriegesgefangenen.

Dem gesamten Personalbestand der sich ergebenden Truppen werden Militäruniform, Panzernummern und Orden, persönliches Eigentum und Wertsachen, dem höheren Offizierskorps auch die Degen belassen.

Allen Verwundeten und Kranken wird ärztliche Hilfe erwiesen werden.

Ultimatum! I dette flyvebladet, som drysset ned i tusentall over de omringede soldatene i den åttende tyske armé, gjør russerne det klart at det 42. og det 11. armekorps (åttende armé) fra tyske Wehrmacht er fullstendig omringet i Korsun-Tsjerkassy-området.

allevegne. Hvor skal vi gjøre av oss? Granateksplosjonene river i trommehinnene. Larmen er øredøvende. Soldatene faller som fluer rundt meg.

Det tar tid å lade «orgelet» på nytt, og da gjelder det å ta hånd om de sårede. De falne gjør vi intet med. Jeg går rundt og titter på noen av dem. Rart å tenke at de levde for noen minutter siden. Nå er det bare filler og bein igjen, bokstavelig talt. Det er noe svineri alt sammen.

Klokken 12.00 kommer det ordre om at alle motorvogner - bortsett fra pansere, beltebiler og sanitetsvogner - skal etterlates og sprenges her i Chabranowka. Grunnen sies å være bensinmangel og trafikkproblemer. Man frykter at veien vil bli helt tilkorket av biler under det siste, avgjørende fremstøtet. Resten av bensinen blir fordelt på de viktigste vognene.

Snart ser vi resultatet av ordren. Hundrevis av motorvogner blir samlet på en stor, åpen plass for å sprenges. Blant dem er også sanitetsavdelingens

operasjonsvogn! Jeg ser i stabslegen går rundt den for siste gang. Der åpner han den brede døren og stirrer inn. Det er vondt å skille seg med det, forstår jeg.

Legen bøyer seg ned og åpner noen skap, putter de mest verdifulle instrumentene i lommene. Så blir han stående i kort stund - rådvill og tafatt - før han lusker vekk. Han vil ikke overvære det som skjer. Hele vognparken blir påtent, håndgranatene går i resten, og vognene er ikke mer.

Russernes ultimatum er avslått, og flyvebladene sier at det skal tilintetgjøres. Men kanskje er det sultedøden som først innhenter oss. Vi har for lengst fortært alle hunder og katter vi er kommet over på vår fremmarsj, og de mest desperate går nå på rottejakt!

Det vonde venstrebeinet mitt har jeg knapt hatt tanker til de siste, dramatiske døgn. Det er stivnet helt til og kan hverken bøyes eller strekkes. Smertene er der fremdeles, særlig ille er det når jeg må

...eren und Soldaten wird sofort Er-
... am 11. Februar 1944 um 11 Uhr 00 Minuten Moskauer Zeit
... persönlichen Vertreter erwartet, die in einem Personen-
... werden, den Weg zu fahren haben, der von KORSUN-
... durch STEBLEW zur Ortschaft CHIROWKA führt.
... Vertreter werden von einem bevollmächtigten russischen Offizier im Räume des
... Randgebietes von CHIROWKA am 9. Februar um 11 Uhr 00 Minuten Mos-
... kauer Zeit empfangen werden.
... Sollten Sie unseren Vorschlag, die Waffen zu strecken, ablehnen, so werden die
... Truppen der Roten Armee und ihre Luftstreitkräfte die Handlungen zur Vernichtung
... der eingekesselten deutschen Truppen eröffnen, für ihre Vernichtung aber werden Sie
... die Verantwortung tragen.

DER VERTRETER DES OBERSTEN
BEFEHLSHABERS
MARSHALL DER SOWJETUNION
SHUKOW

DER KOMMANDIERENDE
ER TRUPPEN DER ERSTEN
UKRAINISCHEN FRONT
GENERAL DER ARMEE
WATUTIN

DER KOMMANDIERENDE
DER TRUPPEN DER ZWEITEN
UKRAINISCHEN FRONT
GENERAL DER ARMEE
KONEW

OFFIZIERE UND SOLDATEN!

...wußt: Eurer völligen Ausweglosigkeit, und um unnützes Blutvergießen
... Opfer in Euren Reihen zu vermeiden, hat das Kommando der Roten
... 8. Februar 1944 Eurer Führung diese ehrenvollen Kapitulationsbedingungen

...re Führung hat sie abgelehnt und somit Euer Todesurteil

...n Geschütze und Granatwerfer, Panzer und Flugzeuge ihr Wort
...nennen den Kampf zu Eurer völligen Vernichtung.

...den Willen Eurer wahnsinnigen Führung die letzte Möglichkeit
... retten und aus diesem undurchbrechbaren Einschließungsring

Gebt Euch gefangen!

...ZIERE! Alle, in denen von Euch noch das Herz eines wahren Patrioten
...nd die nicht den sinnlosen Untergang ihrer Soldaten zulassen wollen, stellt
...e Spitze Eurer Soldaten und führt sie geschlossen in die russische Gefan-

...OGERT NICHT! Ihr habt keine Zeit zum Überlegen!

...Dnjeps vestre bedd i Ukraina. Ni Wehrmacht-divisjoner og
SS-divisjonen Viking har gått i fello! På baksiden av flyvæbladet
blir det understreket at det russiske ultimatum er avslått, og at de
omringede tyskerne nå skal tilintetgjøres. Overgi dere - eller dø.

...heve benet - å trå på det gjør
ikke så vondt.

Det er blitt en vane. Jeg
ønsker ikke smertene, der jeg
hinker rundt på et kort og et
lang en.

Derimot merker jeg nå at
begge bena har begynt å hovne
opp. Jeg kan kjenne det på
føttene og i leggene. Årsaken
er den lange kjøringen i
samme stilling, kombinert med
underernæring og urenslighet.

Vi har ikke hatt klærne av
kroppen på tre uker, så jeg kan
levende forestille meg at luse-
bittene - som ellers blir stelt
med og pleiet - nå er gått over
i åpne, betente sår.

Ved 14-tiden er vi klare til å
ta fatt på siste etappe.

Det er ikke mange biler å se
nå. Foruten våre tre vogner fra
sanitetsavdelingen i Divisjon
Viking, er det endel sanitets-
vogner fra Wehrmacht. Ellers
er det bare beltebiler. Alle
vognene er fullastet med så-
rede.

Dessuten er det flere hundre
hestetrukne kjøretøyer under-
veis med sårede og ammuni-
sjon. Så lenge vi holder oss på

landeveien går det bra. Men
hvis vi blir tvunget til å legge
kursen over steppene, vil det
ende ille på grunn av alle ny-
snøen som er falt.

Alle vognene blir eskortert
av infanterister, som står på
stigbrettet eller sitter på taket
med geværene klare. Langs
veien marsjerer sikringstrop-
pene som skal slå tilbake rus-
siske fremstøt fra sidene.

Like etter starten blir vi be-
skutt av feltartilleri og bom-
bekastere, men det er dårlig
sikt, og det er bare tilfeldige
salver som rammer karavanen.

Utover kvelden og natten
får jeg motorstopp flere gan-
ger, og må jobbe med motoren
i timevis før jeg får den igang
igjen. Det er bare én ting som
står i hodet på meg - å komme
videre, følge med på denne
ville ferden.

Krause og Gentemann i de
to andre sanitetsvognene våre
er foran et sted, så nå kjører
jeg alene. Slik fortsetter det
natten gjennom. Ofte går det
uendelig langsomt, men stadi-
ge hindringer. Flere elver må
passeres på smale, provisoris-

ke plankebroer. Andre steder
er snøen blåst sammen til svæ-
re hauger.

Så er det ut av vognen for å
ta spaden fatt. Det er en umen-
neskelig påkjennning å stå der i
mørket og vinterkulden, døds-
trett og utsultet med verkende
ben.

I tillegg til det rent fysiske
presset kommet uhyggen og
uvissheten.

Lysrakettene flerrer stadig
natthimmelen, og ikke et øye-
blikk tier kanonlarmen. Dette
er krig, en blodig og ufyselig
kamp på liv og død.

Kanskje har jeg ikke så len-
ge igjen å leve. Denne gang
din tur, neste gang min tur...
hvorfor slite og jobbe med
snøskuffel og motortrøbbel her
i denne forblåste, ukrainske
vinternatten. Kanskje det er
like bra å gi seg over, det går i
alle tilfeller til helvete.

Det er tanker jeg tumler
med mens jeg spar vognen
frem fra snøhaugene. Videre,
videre. Og der bak, inne i
vognen, ligger de sårede som
jeg har ansvar for.

Tanken på disse stakkarne,
lemlestet av krigen, gir meg
nye krefter. Jeg har det for
meg at hvis jeg gir opp vognen
og de sårede som er betrodd
meg, vil heller ikke jeg komme
levende ut av denne fryktelig
heksegyten.

Det er 20 dager siden vi ble
innesluttet ved Tsjerkassy på
Dnjeps vestre bredd. Vi -
den åttende armé med 90.000
mann. Gud vet hvor mange
som fortsatt er i live, for
mannefallet må ha vært frykte-
lig de siste dagene.

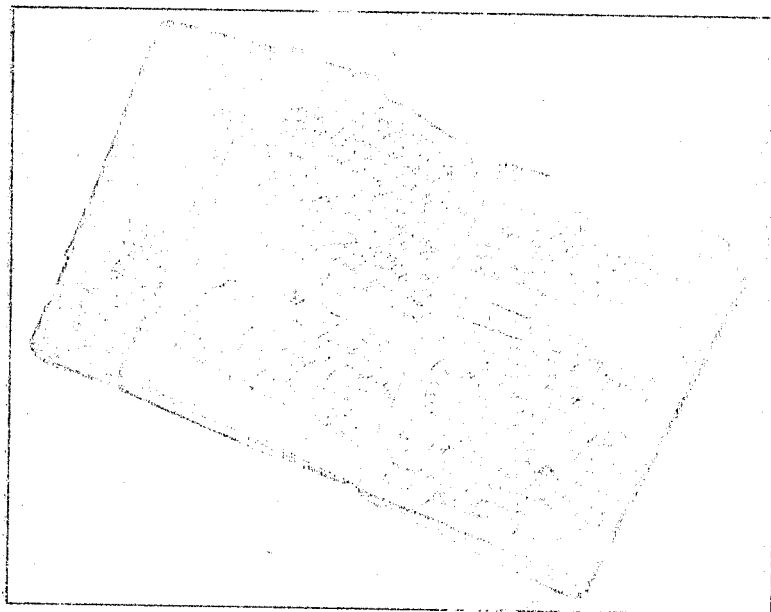
Døden lurar overalt, russer-
ne mener alvor når de sier at vi
skal tilintetgjøres.

Men akkurat nå gjelder det
bare mine sårede og meg selv.
Og spaden! Der er en ny snø-
fonn foran. Ut igjen, ta spaden
fatt til svetten siler. Slik går
natten, til det lysner av dag i
øst.

Neste uke:

Gjennom
den besatte
landsbyen!

DEN NORSKE SANITETSKJØRERENS DAGBØKER FRA ØSTFRONTEN

(DEL 3)

AV SVERRE OLSEN

Den skadeskutte se og stirrer bønnfaller SKYTT MEG - JE FALLE I RUSSE

■ Jeg sitter på kne ved siden av ham. Kom, sier min kamerat, - vi må videre! Ta den, sier han til den sårede og rekker ham en ladd pistol. Så løper vi bøydd gjennom kuleregnet.

■ Torsdag den 17. februar 1944. Det lysner av dag - en ny forferdelig dag med 18 kuldegrader og full snøstorm.

Jeg står fast i snøen med den tunge sanitetsvognen min like ved en landsby, og hører voldsom skyting foran meg. En mengde soldater sleper seg forbi i den dype snøen. Jeg

anroper en underoffiser for å orientere meg.

Nei, han vet ikke hva landsbyen heter. Det eneste han vet er at landsbyen er besatt av russiske soldater, og at våre tropper følger en vei som går utenom.

- Veien over steppene er ubrukelig for biler. Det eneste

Vi ligger i sneen OSS: WILMIKE NES MENDER!

sjansen du har er å etterlate bilen her og ta deg frem til fots, for det raser ville gatekamper nede i landsbyen, skrike an til meg før han haster videre.

Jeg har syv sårede ombord, skal jeg la dem i stikken? Nei! Det må være en utvei. Infanteristene som eskorterte vognen er forlenget forsvunnet. Det skjedde under det store snøfallet inatt. Det ble for tungt å ha fire mann ekstra på stigbrettet, så de dro avgårde til fots.

Nå er jeg alene med de sårede. Jeg gir beskjed til dem at

de rolig skal bli liggende, og drar ut for å rekognosere.

Jeg vasser i dypsnøen nedover bakken som skråner mot landsbyen, og forstår at det vil være umulig å få vognen ned. Jeg karrer meg rundt høyden og ser på den andre siden en liten karavane med hestetren slite seg fremover i snødrevet.

– Ammunisjonskjerrer, sier jeg til meg selv, – dem kan jeg følge etter!

Jeg drar tilbake til vognen og gyver løs på snøen igjen med spaden. «Britt», den trofaste vognen min, skal frem

selv om jeg skal grave snø resten av dagen. I løpet av en drøy time har jeg klart å opparbeide en slags svingplass. Det går! Jeg er underveis igjen!

Jeg kjører rundt høydedraget og stanser ved utkanten av landsbyen, men denne gang på nordsiden. Jeg tar et nytt overblikk, og ser at hestetrenet legger kursen mer mot vest. Øyensynlig tar de seg frem over steppene for ikke å komme i skuddlinjen i den besatte landsbyen.

Hva nå? Det vil være en håpløs oppgave å legge ut på steppene med den tunge vognen, som fullastet veier henimot fem tonn.

Det er bare to muligheter – enten å etterlate vognen her oppe på høyden og ta seg frem til fots over steppene, eller ta sjansen på å kjøre rett gjennom landsbyen med klampen i bann. I begge tilfeller må de sårede overlates til hestetrenet som lettere kan ta seg frem langs steppeveiene utenom landsbyen.

Jeg bestemmer meg for det siste alternativ, og etter en stund får jeg praiet en «hestedrosje» som tar med seg mine fire liggende sårede. De tre sittende sårede må ta bena fatt.

Så er jeg alene med tom vogn. Jeg girer forsiktig ned fjellsiden og når de første husene i landsbyen. Jeg ser våre infanterister snike seg fra hus til hus, mens de utnytter grøf-

ter og ruiner som dekning for kuleregnet. Russerne ligger inne i husene og i bunkersene på gatehjørnene og skyter i ett kjørt.

Det blir ikke lett å komme uskadd gjennom her! Men idet jeg skal ruse inn i landsbyen, glir vognen ned i en liten bekke. Mens jeg strever som besatt for å få vognen opp igjen, hører jeg en kjent stemme bak meg:

– Herregud, er det deg!

Det er Krause, og bak ham skimter jeg Gentemann.

– Vi har vognene våre stående like borte i svingen der, sier han og peker.

Det er nærmest utrolig at vi – de tre fra hele sanitetskompaniet som ennå har våre vogner i behold – møtes akkurat her, hvor sjansen til å komme videre synes å være minimal.

I fellesskap får vi trukket vognen min opp på veien igjen, og vi diskuterer situasjonen. Krause og Gentemann kvitter seg med sin last av sårede allerede i går, men har med seg fem mann som er blitt fotsyke etter den harde marsjen.

For å komme gjennom landsbyen må vi følge hovedgaten, som er kjørbart, idet sperringene er nå ryddet vekk, men gaten er under konstant beskytning fra husene. Særlig er utfartsveien, som går i et bratt motbakke, under intens maskingeværrild.

Vi blir enige om å forsøke fremstøt ved hjelp av vognen.

Fortsettelse neste side

FRA FOREGÅENDE SIDER

Jeg har innbilt meg at det verste er over – men rett foran ligger russernes hovedstyrke og venter på oss!

selv om vi tar en risiko som er langt større enn den fotfolket og hestetrenet som tar veien utenom landsbyen, utsetter seg for.

Så får det gå som det kan, nå bærer det løs. Gentemann kjører først, Krause i midten og jeg sist. Vi slår sirenene på, og gir full gass.

I det vi passerer torget i sentrum, minsket Krause farten, og jeg peiser forbi ham. Fler us står i brann og kjørebanelen er nesten sperret av ruiner. Rundt om raser gatekampene og de faine ligger strødd utover.

Knitting fra hus som står i bran. brak fra hus som styrter sammen, larm fra den ville ekskytingen, eksplosjoner fra granatkastere og håndgranater, skrik fra sårede, hese ul fra sirenene – alt flyter sammen til et øredøvende spektakel mens tre svære sanitetsvogner seiler på to hjul rundt svingene. Det er vanvittig det hele!

Men så er vi gjennom tettbebyggelsen og ser utfartsveien no seg oppover fjellskråningen i landsbyens utkant. Vi kan klare det... jeg holder tusten. Men det er en siste hindring. Det er en sving med en rekke forlatte vogner på egge der av gaten. Vi må hinske på farten.

Veien er islagt og har sterk ligning. Den smale passasjen før at Gentemann mister farten. Pn kommer bare halvveis i bakken, så er det opp. Det står vi, alle tre, idt i kuleregnet.

Her kan vi ikke bli stående, er midt i blinken for maskinversalvene. Vi slipper vogne bakover og havner i en ynge ved foten av bakken. er det litt roligere, og vi holder krigsråd ved å rope til verandre fra førerhusene.

Krause finner en løsning. De m fotsyke passasjerene må ut skyve bak på vognene opp n isglatte bakken. Genteann gir full gass igjen. Straks farten minsker, hopper de fem og skyver av all kraft bak gnen.

Det er spennende sekunder Krause og meg som sitter i

de tomme vognene våre, og er vitner til dramaet. Vi ser de fem krype sammen bak vognen for å få best mulig dekning for de russiske maskingeværssalvene.

Det går uhyggelig langsomt, men der er Gentemann over kneiken! Vognen hans forsvinner over bakkekammen, og de fem blir borte med ham. De har gitt blaffen i avtalen om å komme tilbake for å gi oss en hånd. Her gjelder det åpenbart å redde seg selv først.

Etter et kvarter forstår vi at det er nytteløst å vente lenger. Det er bare en ting å gjøre. Jeg tar fart og setter til for full gass. Vognen er nesten oppe på bakkekammen da hjulene begynner å spinne, og jeg siger sakte bakover igjen. Først nå oppdager jeg til min forferdelse at det ene kjedet er borte!

Det må ha falt av da jeg endte i grøften. Uten iskjedder og uten skyvehjelp er det håpløst å komme opp bakken på dette føret.

Krause oppfatter straks situasjonen. Han vil ikke engang gjøre et forsøk. Han forlater vognen, hilser farvel til meg og løper oppover.

Farvel Krause, tenker jeg (og jeg så ham aldri igjen) der jeg sitter alene i utkanten av en landsby under russisk kontroll. Hva skal jeg gjøre? Et nytt, desperat forsøk? Ja!

Jeg lar vognen gli helt ned til Krauses forlatte bil, og gir full gass igjen. Motoren presses til det ytterste, farten minsker, men jeg er nesten oppe! Det er bare noen få meter igjen til den øverste, bratte kneiken er passert. Skal jeg likevel klare det? Jeg tviholder i rattet og vugger automatisk kroppen frem og tilbake, som for å gi vognen noen ekstra puff oppover.

Jeg har bakkekammen like foran meg. Men så begynner hjulene å spinne, vognen blir stående et øyeblikk helt stille før den begynner å gli bakover. Nå rutsjer den nedover bakken igjen med økende fart. Det er vanskelig å holde styringen. Før jeg får sukk for meg, glir den ut av kjørebanelen og

Saniteten i virksomhet. Uten tvil hadde sanitetsfolkene noen av de tøffeste jobbene på Østfronten, det et av verdenshistoriens blodigste oppgjør – mellom Stalins Sovjet og Hitlers Tyskland – fant sted.

ned i den lave grøften halvveis nede i bakken.

Det betyr slutten. Jeg blir sittende noen minutter og reflektere. Det er 21 dager siden vi – den åttende, tyske armé med 90.000 mann – ble omringet og innesluttet av russerne her ved Tsjerkassy på Dnjeprsvestre bredde i Ukraina.

Idag er det nøyaktig et halvt år siden jeg tiltrådte som sjåfør i sanitetskompaniet i Divisjon Wiking. Det var den 17. august 1943. Min trofaste «Britt» har gått som et klokke hele tiden. Men nå er det slutt, og pussig nok har kilometertelleren stanset på nøyaktig 12.000 kilometer.

Min innsats som ambulansekjører på Østfronten er slutt, nå er det først og fremst mitt eget liv det gjelder.

Klokken er 10.00. Snøstormen raser fortsatt, men været er noe lettere. Jeg griper geværet, lærbeltet med sidebajonetten og min private norske ryggsekk som jeg ikke vil skilles med. Så gir jeg «Britt» et siste vemodig blick, og iler oppover bakken.

Det faller noen spredte skudd, men jeg når toppen av bakken uskadd. Foran meg ligger en stor slette som er en del av steppene, med en dalsenkning lenger fremme.

Fire-fem hundre meter borte ser jeg hestetrenet ta seg frem. Like ved min høyre side løper en dyp grøft, der en god del soldater ligger i dekning.

Spredt utover sletten ser jeg mørke punkter. Det er falne. Jeg huker meg ned og kjenner en sviende smerte i venstre kneet.

Det fordømte kneet! Jeg har mistet vognen min, og nå spørs det om den vonde foten vil klare å bære meg ut av dette helvete.

Jeg hinker bort til den første

gruppe soldater og få et vink om hvordan stillingen er.

Sletten foran oss er under russisk ild, mens veien videre går i dalsenkingen som ligger i ly for de russiske stillingene.

Men over sletten må vi!

– Har det vært stort mannefall, spør jeg.

– Over halvparten mens jeg har ligget her, svarer en av karene.

De mørke, ubevegelige skikkelsene som ligger strødd utover sletten vitner om at de russiske skarpskytterne har hatt lett spill.

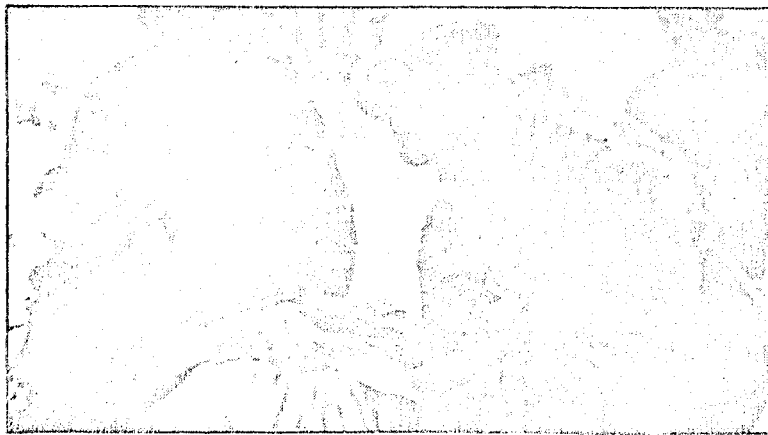
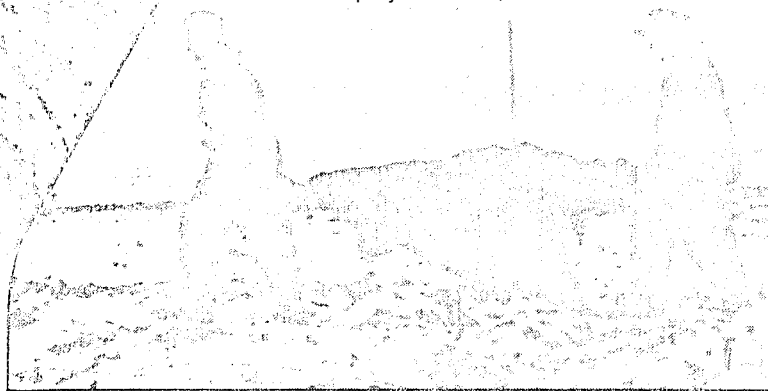
Jeg ligger en kort stund i grøften for å samle krefter. Dette blir et kappløp med døden. Og det er bare å hoppe i det, for stemningen i grøften begynner å bli uhyggelig. Noen av soldatene ber høyt til Gud, andre hyler som ville dyr.

Jeg spenner stålhjelmen fast med hakeremmen, setter bajonetten på geværet, fester livremmen for ryggsekken – og så, avsted!

Vi er fire-fem mann som hopper opp av grøften samtidig. Kulene hviner om oss, og vi sprer oss litt for ikke å danne en samlet målskive. Det går bra de første hundre metrene.

Jeg merker smerter i kneet og må sakne på farten. I det samme blir min sidemann truffet. Han faller om med et skrik. Jeg styrter bort til ham sammen med en annen kar. Vi griper fatt i ham og sleper ham med oss. Han spytter blod, sannsynligvis lungeskudd. Vi holder ham under armhulene og sleper ham på ryggen bortover. Mange faller rundt oss. Skrikene er hjerteskjærende.

Femti meter, hundre meter, to hundre meter. Vi klarer ikke mer! Ingen av oss har krefter til å ta den sårede på ryggen. Han skjønner det selv.

Den sårede ligger i snøen og stirrer bønnfallende på oss:

– Skyt meg – jeg vil ikke falle i russernes hender!

Jeg ligger på kne ved siden av ham. Kom, sier min kamerat, vi må videre! Ta den, sier han til den sårede, og rekker ham en ladd pistol. Så løper vi krumbøyd videre.

Like etter støter jeg på en annen fallen, halvt nedgravd i snøen. Han rører på seg, og jeg stanser. Han snakker med en tydelig stemme, er halvveis bevisstløs av smerter og kulde.

Den ene armen er skutt av like nedenfor skulderen, bare benstumpene stikker frem. I har splinter i begge bena, så nan kan ikke gå.

En og annen kule hviner fortsatt gjennom luften, men nå er det mer spredt skyting. Jeg får en idé. Hestetrenet må kunne gi hjelp her. Jeg haster fremover mot nærmeste vogn.

– Stopp! Jeg må ha en vogn for å hente en såret som ligger borte på sletten, skriker jeg til kusken på en kjerre trukket av to hester. Vognen er fullastet med ammunisjonskasser.

– Nei, det går ikke, skriker han tilbake, – har ikke plass, ammunisjonen skal frem!

– Til Blokkberg med ammunisjonen! Vi har ingen kanoner igjen likevel. De er bedre at vi får med oss de sårede.

– Ammunisjonen skal frem, en ordre er en ordre. Men jeg

har vel plass til én mann, svarer han mutt.

Dermed styrer han hestene utover sletten i den retning jeg peker. Jeg får plass ved siden av ham på kuskesetet, og i fellesskap får vi lempet den sårede opp på toppen av ammunisjonskassene.

Vi tar samme veien tilbake over sletten inntil vi når stedet hvor jeg stoppet kusken. Derfra følger vi fremmarsjeveien langs dalsenkningen. Her er vi foreløpig i dekning for de russiske skarpskytterne, men et og annet streifskudd suser over hodene våre.

De to hestene legger seg i selen. Fremover går det, men langsomt. Hestene damper og skjelver der de sliter seg gjennom den dype snøen.

Det er ingen biler å se, bare hestetrukne vogner og noen sleder – og lange rekker av soldater som dødstrette sleper seg fremover.

Ved 14-tiden befinner vi oss nede i bunnen av et dalsøkk, der vi støter på en mindre vognpark. Soldater, kjørere og hester har søkt ly i et skogholdt. Det drønner tungt lenger fremme. En vaktpost kommer mot oss:

– Dere kommer ikke lenger. Veien er sperret av fire russiske stridsvogner!

Den sårede blir overlatt til en sanitetspost og jeg sniker meg nærmere kampområdet, med trærne som dekning. Der

står de, fire russiske T-34-pansere på knapt hundre meters hold.

Spesialistene våre åpner ild med det nye anti-panservåpenet som kalles panzerfaust, eller panserneven. De russiske stridsvognene trekker seg straks tilbake, med sperrer fortsatt veien. Først i skumringen forsvinner de for godt.

Før vi starter igjen blir folkene fra Divisjon Wiking ropt sammen og stilt opp i improviserte avdelinger. Jeg kjenner ingen av de andre i den flokken på et par hundre mann som legger i vei.

Vi følger dalsøkkene sørvestover og merker lite til kamphandlingene den første timen. Her og der ligger de falne i snøen, mange av dem er allerede halvveis nedsnødd. Rundt dem ligger håndvåpen, ammunisjonstasker og feltflasker som de har kastet fra seg i kampens hete.

Ved 17-tiden er det en av karene som skriker opp:

– Se der, en lyskaster! Er det unnsetningstroppene som forsøker å signalisere til oss?

Det er et kraftig lys langt borte. Det stiger og faller. Kanskje det kommer fra et sted utenfor den russiske ringen? Vi øker automatisk marsjtakten, mot det blafrende lyset som gir oss nytt håp.

Det er et håp som slukkes brått og brutalt. Der er intet signallys, det er en brennende panser!

Noen av karene, som er nedkjørt både fysisk og psykisk, lufter sin skuffelse med høye klagerop. Men de roer seg ned, og vi stabber oss videre.

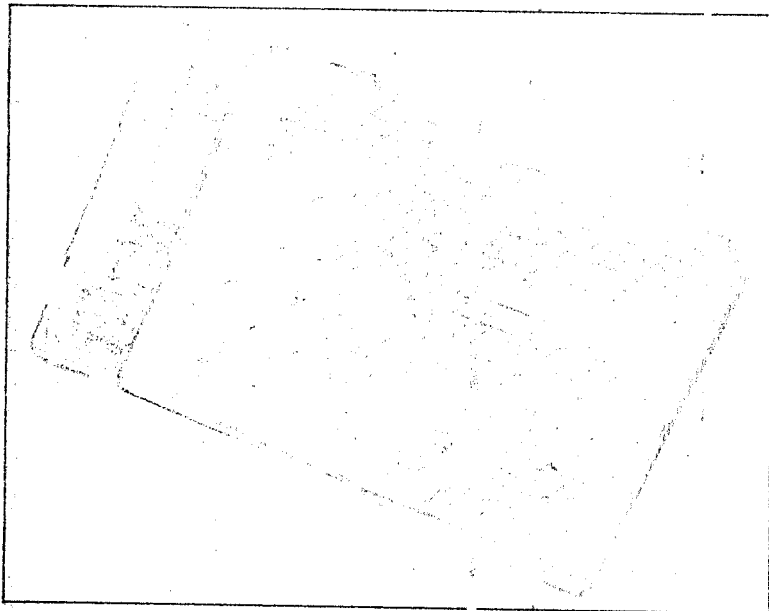
Vi når utkanten av dalen vi har fulgt, og må opp på de åpne steppene igjen. Jeg har gått og innbilt meg at det verste er over, men der ute – rett foran oss – ligger russernes hovedkamplinje, selve jernringen!

Og vi får en knapp og klar beskjed der vi står og skuer utover de snøpiskede, ukranske steppene:

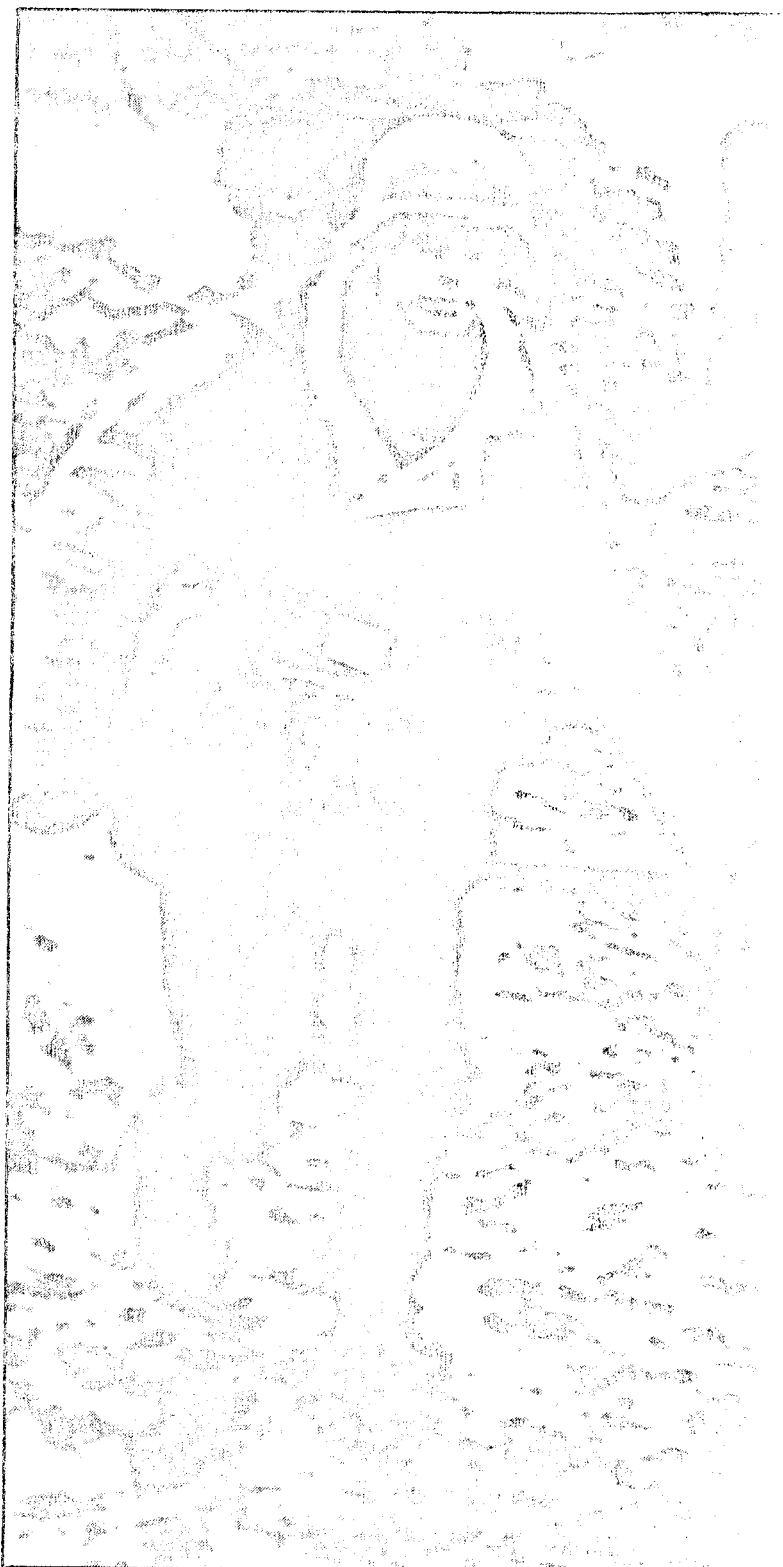
– Nå begynner kampen! ●

Neste uke:
Den allende
armé blir
massakrert

Å NORSKE ARMÉTSKJØRERENS DAGBØKER FRA ØSTFRONTEN

En såret soldat med seg frem etter armé FEIGINGER, ETTER OSS -

(DEL 4)

AV SVERRE OLSEN

■ Nå er helvete løs, ragnarok er kommet over jorden. Jeg strigråter der jeg løper. De stakkars sårede er fortapt. Her ligger de i tusenvis rundt meg og forblør eller fryser ihjel. Herregud, hva er meningen...

■ Torsdag den 17. februar 1944 klokken 19,00. Det er fortsatt snøstorm, og de iskaldde vindkastene fra nord feier over de russiske steppene. Jeg har følelsen av at vinden blåser tver gjennom meg der jeg står og peider utover det åpne steppelandskapet.

Der ute går den russiske jernringen, en kamplinje spekket med skyttergraver og kanonstillinger. Det er tre uker siden den åttende, tyske armé ble omringet av russerne ved Tsjerkassy i Ukraina. De har hatt tid til å grave seg ned og fått frem tyngre skyts.

Der ute ligger Den røde armé og venter på oss for å gi den åttende armé på 90.000 mann dødsstøtet. Jeg husker altfor godt de russiske flyvebladene med ultimatumet: Overgi dere - eller dø! Men nå er det ingen vei tilbake. Taktikken er klar. Vi har bare håndvåpen, og i ly av mørket

skal vi storme gjennom de russiske linjene.

Vi får beskjed om å holde en kurs som går sørsørvest - 22 grader - for å møte den 16. tyske panserdivisjon som har sprengt en kile i den russiske ringen utenfra.

Sto mløpet starter. Vi styrter fremover i bølger på 50-60 mann og blir møtt med en morderisk ild.

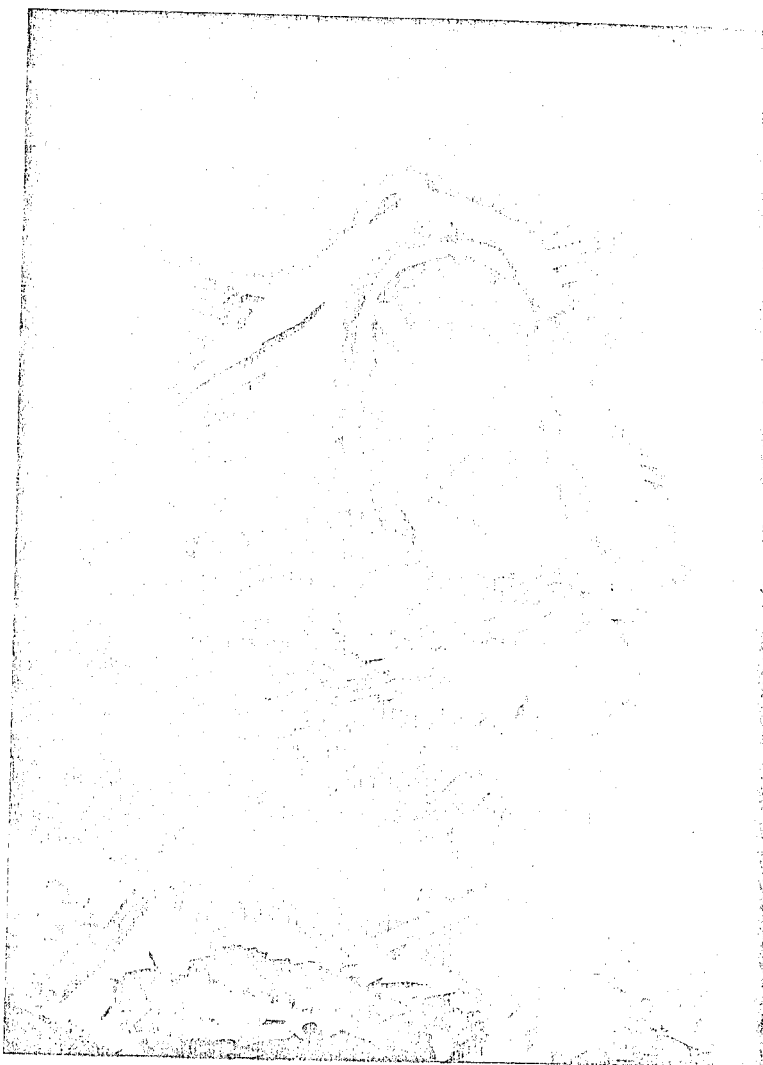
På den åpne sletten er det ingen muligheter for dekning, vi løper fremover som levende målskiver. Soldatene faller som fluer rundt meg, dette utvikler seg til en ren masakre!

Larmen er fryktelig. Gevær-salver, knitringer fra maskingevær og mitraljøser, granat-eksplosjoner og minespregninger lyder som voldsomme tordenskrall.

Verst er skrikene fra dyr og mennesker i døds-kamp. Hestene løper omkring som gale.

skutt ben sleper

KRIKKER HAN FEIGINGER!

Slaget ved Tsjerkassy i Ukraina i februar 1944 ble på alliert hold betegnet som tyskernes Stalingrad II på Østfronten. Stalin sendte selv ut en kunngjøring om at Den røde armé hadde gitt Hitlers åttende armé dødsstøtet – her illustrert på russisk.

Ingen kan styre dem lenger. Når det treffes av splinter og faller omkull, blir de liggende der og brøle. Det er grufullt å høre på.

Og så skrikene fra de sårede. De ligger i snøen bortover sletten og skriker om hjelp. Blødende, døende. Men hvem kan hjelpe dem nå? Det er snøstorm og 18 kuldegrader, og vi er forvandlet til desperate menn som bare har en ting i tankene – storm videre!

Jeg strigråter der jeg løper. Her ligger de i tusener rundt meg og forblør eller fryser ihjel. Og det er intet å gjøre. Herregud, hva er meningen...

En soldat med avskutt ben sleper seg fremover etter armene.

– Feiginger, skriker han etter oss – feiginger!

Nå er helvete løs. Ragnarok er kommet over jorden. Kneet smelter. Her banker i hjerte og lunger. Jeg er lemster og mør, dødsstøtet er sluttet for meg?

Vi er godt inne i sperreso-

nen. I lysskjæret fra rakettene ser jeg at vi befinner oss i sentrum av slagfeltet, som antakelig har en bredde på tre-fire kilometer.

Russerne ligger tett i tett bortetter sletten i sine jordhull og bak jordvoller, hvor de har sitt skyts. De spyrr ut ild fra alle rør.

Tett sammen med meg løper nå bare fem-seks mann. Resten er falt eller spredt for alle vinder. Midt ute på steppen finner vi en liten treklynge. Vi er fullstendig ferdig, og kaster oss overende. Ligger flate på snøen og bare snapper etter luft.

Brått bringes vi brutalt tilbake til virkelighetens verden. En håndgranat eksploderer med et brak ti-femten meter fra oss.

– Hvem har håndgranater? roper en av karene.

– Jeg har, svarer jeg, – jeg har to egg-håndgranater hengende i bandolæret!

Fortsettelse neste side

FRA FOREGÅENDE SIDER

Kapteinene får nervesammenbrudd og strigråter: All har vært forgjeves, nå blir vi omringet igjen!

– Sleng dem nedover mot skyttergraven der! Den er full av russere!

Men det viser seg at ingen av oss har krefter nok til å løse ut sikringen og kaste håndgranatene! Akkurat på dette tidspunkt er vi så avkreftet at en ubevæpnet russer trolig kunne ha tatt oss alle til fange, helt alene.

3 så begynner nærkampene. Kampen mann mot mann på så kloss hold at du ser det hvite i øynene på din motstander, og bajonetten er det beste våpen. Det rå, ville slagsmålet mellom menneskedyrene. Krigens høydepunkt, sivilisasjonens nederlag, barbariets seier.

■ Klokken er 21.00. Henover Ukrainas stepper sleper en liten flokk menn seg. Dødstrette, håpløse, fortvilte og halvveis forvirrede er vi kommet gjennom jernringen ved Tsjerkassy.

Vi vet ennå ikke med sikkerhet om vi er på utsiden av ringen for godt. Men kamplarmen har stilnet av. Det snør fremdeles, men vinden har løyet. Bare en og annen vindkule lar oss føle vinter nattens kulde gjennom marg og ben.

I mørket oppdager vi en liten gruppe som kommer mot oss. Vi legger oss ned og gjør oss klare til kamp. Kanskje er det russere.

En av oss anroper. Det er unnsetningen. Fire menn fra de tyske unnsetningsstyrkene. De søker etter sårede i ingemannsland.

Vi kunne ha omfavnet dem av glede, men behersker oss, for patruljen gir oss bare en kort beskjed før de forsvinner i mørket:

– Dere vil finne et tysk støttepunkt etpar kilometer i sørlig retning. Det er en ørliten fjellandsby.

Vi ser på hverandre og rister på hodet. De må være skrullede disse soldatene som snakker om en fjellandsby midt ute på de øde, russiske steppene.

Men det stemmer! Inneklemte mellom fjellknausene opppe på en høyde etpar hundre

meter over sletten, finner vi en klynge med 20-30 lave leirhytter med stråtak. Noen av husene er skutt sønder under artilleriduellene med russerne de siste dagene.

Vi får vite at vi befinner oss tre kilometer nord for småbyen Lissjanka, og at vi har gått rett på spissen av unnsetningstroppene utenfra. Det er 16. panserdivisjon som holder støtt punktet.

Stillingen kan bare holdes noen få timer utover morgendagen på grunn av ammunisjonsmangel. Unnsetningstroppene har åpnet en trang korridor, og den må vi ta oss gjennom om til fots på to dager.

– Løpet av disse to dagene kan dere ikke regne med å få mat av oss, fordi vi selv har altfor knappe forsyninger til kampeavdelingene. Og husk, dette er ikke en vanlig marsj, det er ilmarsj!

Det er greit beskjed. Jeg er gjennom ringen, men vil jeg kunne klare ilmarsjen med det vonde kneet mitt?

■ Fredag den 18. februar. Jeg våkner lemster og støb Bena verk og suiten gnager i tarmene. Det eneste jeg har levd av den siste uken, er etpar sjokoladeplater og noen dropsrulle.

Den vesle fjellandsbyen minner om en maurtue. Flere hundre mann er samlet og gjør seg klar for avmarsj. Jeg tenker med gru på hvor det er blitt av hovedmassen av de innesluttede styrkene på 90.000 mann.

En vaktpost opplyser at det alt i alt er passert etpar tusen mann.

– De aller fleste kom igår ettermiddag og i løpet av kvelden og natten. Jeg tror ikke vi kan vente stort flere, for russerne skal være iferd med å tette igjen «hullet» dere slapp ut, sier han.

Klokken 07.00 tar vi fatt på ilmarsjen bakover i korridoren. Den er 35 kilometer lang, og en halv kilometer bred, og vi får opplyst at bare de hardest sårede kan regne med å få transport.

Og slik tok de seg frem gjennom korridoren etter å ha brutt seg ut av den russiske jernringen – restene av de ti tyske divisjonene som ble omringet ved Tsjerkassy. Alle motorkjøretøyer og all tyngre utstyr gikk tapt. Tilbake lå 55.000 døde tyskere.

Det er overskyet, men ikke så kaldt som igår. Ingen har kommandoen. Det er heller ikke nødvendig lenger. Enhver vet hva han har å gjøre.

Det bærer raskt nedover fjellsiden langs en dårlig bygdevei.

Bak oss hører vi stadig vekk skuddveksling og dumpe drønn fra tyngre skyts. Russerne presser åpenbart hardt på for å blokkere den sårbare korridoren.

Ilmarsj? Vi gjør vårt beste, men det går egentlig ikke så raskt. Vi går uten opphold og uten mat, men kreftene strekker simpelthen ikke til.

Vi er alle slitne og utkjørte. Ingen av oss har fått nok næring den siste tiden.

Det kan nærmest minne om et sørgetog, der vi sleper oss bortover landeveien – slappe, motløse, lasete, fillete og skitne. Ukkelige skjeggstubber og utstående øyne som skyldes søvmangel gjør ikke inntrykket bedre.

Først sent på kvelden når vi frem til landsbyen Buschanka. Det vrirler av soldater overalt, det er ikke husrom for alle. Men jeg har flaks og får plass ved døren i panserstyrkenes kommandorom. Det er overfullt, for det meste offiserer, men jeg gjør som om jeg er hjemme og slenger meg rett

ned på jordgulvet. Jeg sovner straks.

■ Lørdag den 19. februar klokken 04.00. Alarm – russerne angriper!

En ordonans stormer inn med denne illevarslende beskjed, og skaker opp alle som befinner seg i rommet. Det viser seg at femten russiske T-34-stridsvogner fulgt av en infanteribataljon nærmer seg Buschanka etter å ha brutt gjennom de tyske sikringstyrkene vest for landsbyen.

Selv har vi bare tre Pantherstridsvogner og en liten reservavevdeling i beredskap. Men alle disponible styrker blir straks satt inn. De av oss som er noenlunde friske, melder seg frivillig til innsats, men får ordre om å bli på plass inntil videre.

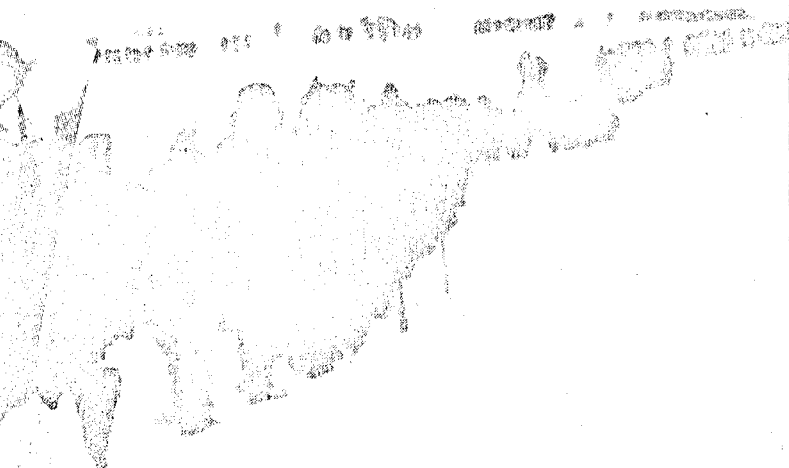
En kaptein får nervesammenbrudd og begynner å strigråte.

– Alt har vært forgjeves. Nå blir vi innesluttet igjen! skriker han, og gråter som et lite barn.

Det er ikke fritt for at ventetiden er nervepirrende, men etter en times tid blir det meldt at angrepet er slått tilbake og at passasjen gjennom korridoren, som under angrepet var sperret, igjen er fri.

Noe senere legger vi avgårde igjen.

Kort etter må vi forlate

landeveien og legger kursen tvers over en langstrakt slette for å unngå et nytt russisk fremstøt, som er under utvikling i nærheten.

Det er bare etpar fot nysnø her, men vi følger i gåsegang tråkket, som slynger seg fremover sletten. Det er mange sårede blant oss. Flere av dem har forbindinger rundt hodet eller armene. Enkelte halter og må stadig stoppe opp for å hvile.

Ved middagstid er mange av oss helt utkjørte. Noen legger seg ned i snøen og nekter å gå videre. Selv setter jeg meg ned for å hvile ut litt. Jeg har sterke magesmerter, og føler meg kvalm. Men jeg vet at jeg ikke må legge meg ned eller duppe av, da vil jeg være ferdig. Bli ette, ett som fallen. Ingen av soldatene ser ut til å ha krefter igjen til å hjelpe en stakkar videre, hvis han først faller omkull.

Plutselig kjenner jeg at kraftig tak i skulderen. Det er en ung, kraftig kar. Han sier ingenting, bare peker i marsjretningen og smiler oppmuntrende. Jeg tar meg kraftig sammen og kommer meg på beina igjen. Og videre går det, time etter time.

Til slutt er alt en ullen tåke. Jeg ser bare duknakkede, fillete, utslitte øks-soldater slepe seg fremover de vidstrakte, snødekte markene. Det er en del av Hitlers en gang så stolte seierssikre armé – på tilbaketog.

Så – endelig et lyspunkt! Jeg får hengt meg på en beltebil. Den er full av soldater fra før, men jeg klører meg fast utenpå de andre, og nå går det raskt unna til vi når utkanten av en ny landsby. Der blir vi jaget av. Det er kveldstid, og jeg rusler inn i den første og beste bondestuen jeg ser.

Det dufter mat. Etpar Wehrmacht-soldater er i sving med en stekepanne. Poteter med fleskestykker!

– Er du sulten? spør en av dem.

Sulten? Jeg har ikke smakt mat på over en uke! Jeg får smake på det vesle festmåltidet, og det går ned på høykant.

Men så er det på'n igjen, for vi har to-tre kilometer igjen før vi er i sikkerhet. Vi ankommer en flyplass, den første utenfor ringen. Et dusin svære transportmaskiner og noen jagerfly står på rullebanen.

Vakthavende offiser forklarer at sårede blir brakt med fly herfra til Uman, en større by som ligger 80 kilometer lenger sør.

Jeg lurar på hvor hardt såret man må være for å komme med.

– Det avgjør overlegen på Hovedforbindingsplassen, svarer han og peker mot en bygning i nærheten.

Han legger til at de sårede som ikke kommer med flyene, vil bli sendt med bil til lasarettet i Buki, etpar mil herfra.

Jeg tenker ikke så mye på å få plass i flyene. Her er det

iallfall en lege som kan vurdere kneskaden min. Det blir sent på kvelden før undersøkelsen finner sted. Legen sier at kneet er meget stygt, og at jeg må ha hvile i lengre tid. Det vil være nødvendig med et lasarettopphold, og sannsynligvis må kneet opereres.

Dermed er jeg – ambulansekjører i Divisjon Wikings sanitetskompani – selv klassifisert som såret. Det betyr forpleining, godt mat – og søvn.

☐ Søndag den 20. februar. Det er godt vinterføre, og vi skal fraktes til lasarettet i landsbyen Buki i sleder. Jeg blir båret ut og lagt på bunnen av en slede med halm til underlag. Det er rent underlig selv å bli båret for en gang skyld, etter å ha båret så mange andre tidligere i sanitetstjenesten på Østfronten.

☐ Mandag den 21. februar. I dag tidlig får vi vite at vi skal fraktes videre på lastebil til byen Uman, en tur på 60 kilometer. En lang kolonne biler ruller opp foran sykestuen, og vi blir stuert inn i en fart, med halm som underlag. Det rister og humper noe aldeles forferdelig på ferden. Men klokken 13.00 er vi fremme, og blir

brakt inn på feltlasarettet i Uman.

☐ Tirsdag den 22. februar. Jeg skriver brev til mine nærmeste i Norge. Det er gått tre uker siden jeg sist lot høre fra meg – det var «avskjedsbrevene» jeg sendte fra Korsun, fra innsiden av den russiske jernringen.

Jeg skriver at det står bra til med meg, og at jeg er på vei hjem.

Jeg kommer i snakk med en soldat som opplyser at det foregår store troppeforflytninger og at hele området skal rømmes.

– Tsjerkassy-distriktet er allerede tomt for tyske tropper, sier han.

– Sikkert nok, svarer jeg med et skjevt smil, – ihvertfall når det gjelder levende.

Jeg er ikke klar over om han skjønner meningen. Han blir stående og glo dumt på meg, med halvåpen munn. ☐

Den åttende, tyske armé – ti divisjoner med ialt 90.000 mann – fikk en grufull medfart ved Tsjerkassy. Den røde armé rapporterte at 55.000 døde tyskere lå igjen på slagmarken, mens 18.200 ble tatt til fange.